Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

[К]ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[Г]азетэмнай 1921 оной [д]екабриин 21-һээ гарана | № 164 (13969) | 1975 оной июлиин 15, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

[Па]РТИИН XXV СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

БУЛТАДАА ОРОЛДОЖО ХҮДЭЛХЭМНАЙ

...түсэбтэ табан жэлэй ... социалис мүрысөөн ...аа хүсэтэйгөөр дэлгэ... «Гансал ехээр хэхэ бэ... ...рин үшөө һайнаар, ам... ...тайгаар хэхэ гээшэ мү... ...рысэжэ байгаа хүнүү... ...л зорилгонь болонхой», ...жэ КПСС-эй Централь... ...омитедэй Генеральна ...арь нүхэр Л. И. ...ев Москва хотын Бау... ...а округой һунгагшад... ...улзахадаа хэлээ һэн. ... хүдэлмэришэн бүхэн ...аргашатайгаар, һайн ...тай продукци улам ... бүтээн гаргахын тула ...шадалаа гамнангүйгөөр ...нэ бшуу. Социалис мү... ...ндэ эдэбхитэйгээр ха... ...саһан хүдэлмэришэд ... шанартай продукци ... гаргажа, даабаряа ...н дүүргэнэ. Юһэдэхи ... жэлэй даабари болзор... ... урид дүүргээд, арба... ... табан жэлэй түсэбөөр ...жэ байһан хүдэлмэрн... ..., бүхэли коллективүү... ...ю улам олошорно.

...ысөөндэ эдэбхитэйгээр ...алсаха гээшэ ехэхэн ...шанартай хэрэг мүн ...о бшуу. Ажалдаа һайн ...ун туйлажа, бусадай ...гарахын тула хүдэл... ...шэд бии байгаа арга бо... ...нуудаа, хүдэлмэриин ...зүбөөр хэрэглэхэ гэ... ...сэл зориг урдаа табина. ...н хүдэлмэришэд тэрэ... нээ бодото дээрэнь бэелүүл-жэ шаданашье.

КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр уттаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлмэришэд, хүдөө ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялганuудые абажа байна. Партиин XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой, гэр барилгын комбинадай коллективүүд гаргажа, республикынгаа промышленна предприятинуудай, барилгын организацинуудай коллективүүдтэ хандаһан байна.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй булад хайлуулдаг цехэй хүдэлмэришэд энэ һайн һайхан үүсхэлыень халуунаар дэмжэжэ байһанаа мэдүүлэн, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаба. Бидэнэр түгэсхэхы жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 100 тонно продукци гаргаха, ажалай бүтээсые 1 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн социалис уялгаа шэнэлээбди. Тингэжэ түсэбһөө гадуур 120 тонно булад шудхалаа гаргаха, ажалай бүтээсые 1,2 процентээр дээшэлүүлхэ, 1975 он соо 1974 онойхиһоо 10 процентээр ехэ продукци бүтээн гаргаха гэһэн уялга абаабди

Манай цех соо мүнөө дээрээ 500 гаран хүдэлмэришэд тоологдоно. Энэ олон хүдэлмэришэд бултадаа оролдосо шадабаритайгаар хүдэлжэ, абаһан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаха ёһотой болоно бшуу даа. Бидэнэр мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар хүдэлхэ болонолди даа. Тиимэ эрилтэ хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдана гээшэ. Цехэймнай хүдэлмэришэд түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахад жэл соо муу бэшээр хүдэлжэ гараа. Даабариһаа гадуур 56 тонно һайн шанартай продукци гаргагдаа. Энэ амжалтаяа саашадань улам арьбадхажа, абаһан уялгаяа дүүргэхын тула бидэнэр бүри шангаар хүдэлхэ болонолди даа.

Мүнөө булад хайлуулагшад, хэб хэгшэд, элдэб детальнуудые сэбэрлэгшэд хоорондоо мүрысэн хүдэлжэ байнхай. Минии даадаг бригадын коллектив энэ мүрысөөндэ илажа гараха гэһэн зорилго урдаа табина. Энэ бүхы хүсэл эрмэлзэлээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ юм. Бидэнэр булад детальнуудые хэбүүд соошоо гаргажа, хайр шоройһоо сэбэрлэдэг зомди. Энэ ажалнай харюусалгатай юм. Бидэнэр 3 тонноһоо 2 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй олон зүйлэй детальнуудые сэбэрлэжэ, хэрэглэгшэдтэ эльгээдэг байнабди. Бидэнэр ажалдаа тон нарниаар хандаха ёһотойбди. Булад хайлуулагшадай, хэб хэгшэдэй хүсэлэл оролдолго гаргажа бүтээһэн детальнуудые муугаар сэбэрлэжэ болохогүй бшуу. Бидэ нэгэшье деталь хэрэглэлһээ гаргаха һаа, үйлэдбэреэ, гүрэнөө хэдэн зуугаад түхэригэй хохидолдо оруулха болонолди даа. Энээн дээрэһээл булад детальнуудые һайн шанартайгаар, түргэнөөр сэбэрлэхэ гэһэн зорилго урдаа табинабди.

Бригададамнай найман хүн хүдэлнэ. Бултадаа олон жэл энэ ажалда хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоһон зон юм. Би өөрөө юһэдэхи жэлээ эндэ хүдэлнэб. Булад детальнуудые сэбэрлэхэ хүдэлмэришэнэй 5-дахи разрядтай болонхойб. Хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулида һуранаб. Бригадымнай булта хүдэлмэришэдтэ коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой. Бидэнэр бултадаа хубиин уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын тула хаба шадалаа һалаа гарганабди. Бригадымнай хүдэлмэришэд локомотивуудай рессорнуудые бүхэлдэг балкануудые, вагонуудые бэе бэедэнь торгодог гохонуудые сэбэрлэнэ. Энэ детальнуудые үйлэдбэрижэ, саг болзор соонь хэрэглэгшэдтэ эльгээхэнь тиимэ бэлэн бэшэ аа даа. Оролдосо, шадабари хэрэгтэйл болодог.

Бригадымнай бэрхэ хүдэлмэришэн Владимир Павленко халаан соогоо гурбан балка сэбэрлэхэ даабаряа 4—5-да хүргэжэ, һайн үрэ дүн туйлана. Тэрээнтэй хамта хүдэлдэг Григорий Левин, Геннадий Шилов гэгшэд халаанай даабариһаа гадуур 1—2 балкануудые сэбэрлэнэ. Виталий Ревякин халаан соогоо вагонуудта хэрэглэгдэдэг 20 гохо сэбэрлэхэ даабаряа 25—26-да хүргэдэг юм. Бидэнэр халаан соогоо локомотивуудта хэрэгтэй 20 балка, вагонуудта хэрэгтэй 40 гохо сэбэрлэжэ гаргаха даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэбди.

Манай булад хайлуулгын цехэй хүдэлмэришэд бригадымнай ажал хэрэгээр ехэ һонирходог. Хайшан гээд иимэ һайн үрэ дүнгүүдые туйланабибди? Бидэндэ ямар тиимэ ехэ нюусанууд байхаб даа. Бултадаа саг соогоо ажалаа эхилдэг зомди. Хэн ямар ажал хэхэб гэжэ эртэнһээ мэдээд байдаг. Тиимэһээ һаатангүйгөөр ажалаа эхилдэг зомди. Ажалһаа хожомдожо, журам эбдэдэг хүдэлмэришэд бидэнэй дунда үгы юм. Бригадымнай гэшүүд электро-гагнууршанай, кран жолоодогшын мэргэжэлнүүдые шудалһан юм. Хүдэлмэришэднай ажалай олон мэргэжэлтэй болоһон дээрэһээ бэе бэеэ хүлеэжэ һаатадаггүй, ямаршье ажалай байгаа һаань. саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар хэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Бидэнэр бүхы продукциингаа 98 процентыень эрхим гэһэн сэгнэлтэтэйгээр техническэ хиналтын таһагта тушаадаг болонхойбди.

Бригадымнай коллектив түгэсхэхы жэлдэ вагонуудта хэрэгтэй 11 мянган гохонуудые, 3 мянган балкануудые сэбэрлэн гаргаха, партиин XXV съездые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэһэн зорилготойгоор социалис уялга абаба. Бидэнэр социалис мүрысөөндэ А. Булытовай хүтэлбэрилдэг хэбшэдэй бригадые урижа, тэдэнэртэй договор баталһан байнабди. Үдэр бүриингөө дүн гаргажа, саашадаа ямараар хүдэлхэ тухайгаа хөөрэлдэдэг заншалтайбди. Хэбшэдэй бригадада хүнэй дуталдахадань бригадынгаа гэшүүдые эльгээжэ туһалдаг зомди. Ингэжэ бэе бэедээ туһалан, мүрысэн хүдэлхэдэ, аша үрэнь ехэ байдаг. Манай булад хайлуулдаг цехэй бүхы хүдэлмэришэд дундаа мүрысэнэ. Һайн шанартай продукци ехээр гаргахын тула эршэ хүсэеэ шангадхажа, үдэрһөө үдэртэ улам габшагайгаар хүдэлнэбди.

К. СПИРИДОНОВ,
Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй булад хайлуулдаг цехэй бригадир, коммунис ажалай ударник.

[Т]ЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛХЭ, [АЖА]ХЫНУУДАЙ АРГА БОЛОМЖО ХҮСЭД ХЭРЭГЛЭХЭ!

[...]УСХАЙ БРИГАДА ЭМХИДХЭГДЭБЭ

...нөө жэлдэ Сэлэнгын ...ай ажахынуудта ногоо... ...таряанай ургаса һайн ...хабартай. Майн һүү... ...нюниин тэн багта оро... ...ура бороо сабшалан, ...лангые жэгдэ ногооруу...

Манай иишэ хура бо... ...элбэгээр ороно, энэ ...а тан гасуурһаа айна... ...и. Ногооной, таряанай ...а һайн. Адууһа малдаа ...л элбэгээр бэлэдхэхэл ...бди, — гэжэ Карл ...сын нэрэмжэтэ колхо... ...түрүүлэгшэ, Социалис ...ай Герой Жамсо Баль... ...аевич Ванкеев ехэ ...айгаар манда хөөрэбэ. ...оөгэй колхоз энэ жэл... ... мянган центнер бү... ...тэжээл бэлэдхэхэ түсэб... Үхэр бүридэнь долоон ...нер, бурууда — зургаан ...ер, хонин бүридэ нэгэ... ...центнер, хурьган бүхэн... ...0 килограммаар хубаа... ...энэ үбһэн бүхэли үбэл ...о бардам хүрэхэ байна. ...ахай үнеэдтэ эдюул... ...тула эндэхи колхоз ...ектарта кукуруза, 40 ...рта куузику тарна. Эдэ ...алнуудай гараса ехэ ... Мүнөө жэлдэ түрүү... ...неэ 100 гектарта наран ...тариһан юм. Энэ урга... ...е кукурузатай холёод, ... болгожо дарахада ехэ ...тэй байдаг ха юм. Ерэ... ...бэлдөө һаамхай үнеэн ...дэ табан тонно, хонин ...дэ табан центнер силос ...ехээр хараалагдаа.

...йнаар ургаһан таряае, ...ое, кукуруза, куузику, ...ан сэсэг мэтые хуряаха, ...ахадашье бэлэн, урматай байдаг. Тиимэ дээрэһээ Юрөөгэй колхознигууд адуу малаа һайса үбэлжүүлжэ гарахын тула мүнөөнһөө бэлдэжэ эхилээ. Үбһэ хуряалгын техникэ, зэр зэмсэгүүд заһабарилагдажа байна. Ямар участогһаа хэды шэнээн ургаса абаха тухай тодорхойлогдожо байнхай.

Урдань Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо лугомелиоративна отряд хүдэлдэг байгаа. Энэ отряд түхэреэн жэл соогоо ажалладаггүй, харин ганса хабартаа сабшалан дээрэ гарадаг һэн. Тиихэдэ энэ отрядай мэдэлдэ тусгаар техникэ, мүн бусадшье зэр зэмсэгүүд үгтэдэггүй һэн. Иимэ ушарһаа тус отрядай хэһэниинь бүтээһэниинь тон бага байгша бэлэй.

Мүнөө жэлдэ эндэхи колхоз адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ тусгаар бригада бүридхөө. Тус бригадые агроном Н. Д. Цыдыпов, мелиоратор А. Д. Цыбендоржиев хүтэлбэрилнэ. Тус бригадын мэдэлдэ 6 гэнжэтэ трактор, мөөртэ 8 трактор, хоёр бульдозер, шэбхэ ашаха нэгэ машина, мүн үбһэ хуряалгын механизмууд үгтэнхэй. Эдэ техникэ ашаглажа, энэ бригадын 16 колхозник сабшалан дээрэ үбэл зунгүй түхэреэн жэл соо хүдэлхэ зэргэтэй.

Тэжээл бэлэдхэхэ энэ бригада үнгэрһэн үбэлдөө, хабартаа нилээд ехэ хүдэлмэри хэжэ гараа. Жэшээнь, 1618 тонно шэбхэ тарялан, сабшалан дээрэ гаргаһан байха юм. 301 тонно минеральна үтэгжүүлгэ кукуруза тариха газар дээрэ гаргаа. Энэ хабартаа тус бригадынхид гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые, уһалуурнин ханаабуудые заһабарилаа. Гадна найман модоной сабшалангай газар хүреэлһэн, 17 мянган һургааг бэлэдхэһэн байха юм. 1896 гектар нэгэдэхеэ, 1365 гектар хоёрдохёо, 521 гектар гурбадахяа уһалһан байна. Тиихэдэ уһа бүлэдэг станцяар 187 гектар, һайрамаар 105 га сабшалан уһдалуулаа. Тэжээл бэлэдхэхэ тус бригада энэ жэлдэ 172 гектарта олон жэлэй ногоо тариһан байха. Бүхы колхоз соо 460 гектарта иимэ ногоон ургажа байнхай. Энэ ургамал дүрбэн жэлһээ хүреэлэгдэһэн, ургасынь гараса һайн.

Мүнөө жэлдэ таряанай гараса жэгдэ һайн, 85 мянган центнер ороохо таряа суглуулжа абаха түсэбтэй. Тэрэнэй 55 мянганиинь адууһа малай тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ байна. Үнгэрһэн жэлдэ 40 мянган центнер таряа малда эдюулһэн байха.

Жэл бүри ногооной, таряанай ургаса һайжаруулхын тула газраа һайса элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэ хэрэгтэй гэжэ юрөөгэйхид лаб ойлгобо, тиимэ дээрэһээ энэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулдаг болоо, тусгаар тэжээл бэлэдхэлэй түхэреэн жэл соогоо хүдэлхэ, ажаллаха бригада бии болгоо. Тэрэнь ехэ һайшаалтай. Сэлэнгын бүхы колхоз, совхозуудта иимэ бригаданууд бии болоо һаа, бүришье һайн байха байгаа.

Юрөөгэй голдо намагжашаһан, таряашье тариха, үбһэшье сабшаха аргагүй газарнууд бии. Жэшээнь, Самхаг, Орбонто, Доодо-Үрмэ, Дээдэ-Үдэнгэ, Ацуула гэхэ мэтын газарнууд үнинэй намагжаһан юм. Мүнөө эдэ газарнуудые хатааха, тиигээд хүрьһыень үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Энэ жэлдэ 200 гектар иимэ газарые һайжаруулжа эхилээ.

1975—1976 онуудай үбэл адуу малдаа эдюулхын тула 4500 центнер витамин элбэгтэй ногооной гурил бэлэдхэхэ түсэбтэй. Энэ гурилые «АВМ» машинаар хэдэг баян дүршэлтэй. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз Талын-Булагай полевой стан дээрэ «Сельхозтехникын» республиканска отделениин туһаламжаар гранул болгогдоһон тэжээл бэлэдхэхэ цех түхеэрһэн байна. Тус цех һайса хүдэлгэгдэбэл, ехэхэн хэмжээнэй витамин элбэгтэй тэжээл бэлэдхэгдэхэ байгаа. Теэд энэ цех мүнөө үедэ бирагүйхэнөөр хүдэлгэгдэнэ. «Сельхозтехника» нэгэдэлэй республиканска нэгэдэл тус цехые һайса хүдэлгүүлдэг болголсохо аабза гэжэ хүлеэгдэнэ.

Энэ колхоз урда жэлнүүдтэ сенаж хэдэггүй һэн. Мүнөө зундаа эндэхи колхознигууд 11 мянган центнер сенаж хэхэ түсэбтэй. Иимэ тэжээлэй аша туһань ехэ, малай ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хүсэтэй гэжэ мэдээжэ болоо ха юм.

Б. ШИРЕТОРОВ,
манай штатнабэшэ корр.

[Т]АРЯАЛАН, САБШАЛАН ДЭЭРЭ

...үнхэнэй «Сибиряк» кол... ...о ногооной гурил бэл... ...энэ, кукуруза һайнаар ...уһалагдана, үбһөө ху... ...а захалаа.

...олхоздо ногооной гурил ...таха хүдэлмэри түлэг ...даа ябуулагдажа байна. ... хүдэлмэриие дала гаран ...тай пенсионер Иннокен... ... Демидович Попов хүтэл... ...рилнэ. Тэрэнэй ударидалга... ...ю Түнхэнэй дунда һургуу... ...н һурагшад хоёр халаан... ... ажаллана. Бүлэг бүхэн... ...ь халаанай туршада 5 ...но гурил бэлдэгдэхэ даа... ...и үгтэнхэй.

...огоо хуряажа, иишэ зөө... ...ажалда Г. Г. Хасановай ...элбэрилдэг отряд ябана. ...Хура бороогой орожо, һаад ушаруулаашье һаа, июниин 26-һаа хойшо 30 тонно гурил гаргагдаа.

АВМ-0,4 агрегадай машинистнүүдээр мүнөө зун И. Д. Демин, В. А. Шехин, А. А. Демин, Г. А. Усольцев гэгшэд томилогдонхой. Тэдэнэр хоёр агрегадые хоёр халаанда хангана. Шэмэтэ тэжээл бэлдэгшэдтэ халуун эдеэн байра дээрэнь бэлдэгдэнэ.

Мүнөө жэл эндэ 500 гектарта кукуруза таригданхай. Хура бороогой ехээр ороһон дээрэһээ газарай хүрьһэн үлүүсэ шиигтэй байжа, ургасада муугаар нүлөөлбэ. Кукурузые үлүү ехэ шииг нойтонһоо зайсуулхын тула, урда жэлнүүдэйнгээ дүй дүршэлые хараада абан, 170 гектар кукуруза дээрэ үшөө обёос горох хоёрые тарижа, үдхэрүүлһэн байна. Иигэжэ ногоон тэжээл ехээр абаха арга олдоо.

Кукурузашан М. А. Софьин (Түхэреэнэй отделени) 120 гектар тарилгынгаа 30 гектарые үдхэрүүлжэ үгөө. Мүнөө тэрэ зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ байна. Энээнэйнгээ һүүлдэ тарилгадаа нэмэлтэ тэжээл болгон, аммиачна селитрэ оруулха.

Кукурузашан Г. М. Демин ургасаяа һайнаар харууһална. Түхэреэнэй отделениин хартаабхашан А. И. Сороковиков баян ургасын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдоно. Мүнөө үедэ тэрэ зурууд хоорондын элдүүрилгэ культиватораар хэнэ. Удаань шоройень обоолжо, минеральна үтэгжүүлгэ нэмэжэ оруулхаар хараална.

* * *

Энэ колхозой Ахалигай отделениин механизаторнууд, ажахы соогоо эгээ түрүүлэн үбһэндөө оробо. Июлиин 6-да Г. Плотников тракторна косилкаар, Г. Кожевников, В. Демин гэгшэд морин косилкаар түрүүшын гектарнуудай ногоо сабшаба.

Һаяын үдэрнүүдтэ оньһожоруулагдамал табан звено сабшалан дээрээ гараханьь. Звено бүхэндэ табан трактор болон бусад машина үгтэжэ, 150 гектар сабшалан даалгагданхай.

Манай корр.

РЕПОРТАЖ

СЕНАЖ ДАРАЛГА ДЭЭРЭ

Улаан-Үдын аймагай ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ ниитын адууһа малайнгаа тэжээл бэлэдхэлгэдэ эмхитэйгээр орожо байна. Аймагай колхозууд болон совхозуудай правлениинүүд, дирекцинүүд, парткомууд ба хүдэлмэришэдэй комитедүүд тэжээл бэлэдхэлгын үедэ үбһэшэдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха түсэб ба социалис мүрысөөнэй гурим баталан абана.

Һаяхан аймагай ажахынуудта хабарай тарилгын дүнгүүдээр механизаторнуудай зүблөөнүүд үнгэргэгдэжэ, тэдэнэй урда таряа хуряалгада бэлэдхэлэй ба тэжээл суглуулгада хабаадалсаха талаар зорилгонууд табигдаа. Юһэдэхи табан жэлээ амжалтатайгаар түгэсхэхын тулада ерэхэ үбэлжэлгэдэ ниитын адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангаха хүдэлмэри мүнөө үедэ шухалын шухала хэрэг гэжэ эндэ тоологдоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэхи ажалшад шэмэтэй һайн тэжээл — сенаж бэлдэжэ, малаа эдеэлүүлхэ зарим тэды дүй дүршэлтэй болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ иимэ тэжээл ехээр бэлдэгдэжэ, малай үбэлжэлгэдэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлгэдэ ехэ туһатай байгаа.

Энэ жэлдэ аймаг дотороо түрүүлэн, адууһа малаар олон, томо ажахынуудай нэгэн — «Дружба» колхоз (түрүүлэгшэ М. Г. Болонев, парткомой секретарь М. Г. Чебунин) сенаж бэлдэжэ захалба.

Колхозой Пестеревскиин һү һаалиин фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэ, механизаторнуудай ажал түлэг дундаа байба. Фермэдэ дүтэхэнэ үнгэрэгшэ жэлдэ сенаж дараһан 200 тонно багтаамжатай траншей байна. Энэнь һайнаар сэбэрлэгдэжэ, хүсэд бэлдэгдэһэн. Эндэ бульдозерой, автомашинануудай хүнхинөөн нэгэшье замханагүй. Жолоошон А. П. Чебунинай хээрын ногоо автомашинадаа ашаад ерэхэдэнь, бульдозерист В. Ф. Савельев ашааень түмэр аргамжаар гохолжо татаад, траншей руу буулгана. Һүүлээрнь тэрэ бульдозертоо һуужа, нүхэн соохи ногоон набша намаа ябтална.

Фермэдэ дүтэхэнэ Хара дабаан гэжэ газарай сабшалан дээрэ трактор, машинануудай абяан мүн лэ үглөөнһөө үдэшэ болотор замханагүй. Эндэ А. Н. Михалевой хүтэлбэрилдэг үбһэшэдэй звено сенаж дараха ногоо бэлдэнэ, зөөнэ (1-дэхи зураг), мүнөө тус звенодо 15 механизатор ажаллана. Тэдээндэ 7 трактор, сенокосилка, волокуша, «Вихрь» түхэлэй комбайн, «КС-1,8» ба «КУП-1,8» түхэлэй подборщигууд, тармуур болон погрузчигууд даалгагдажа үгтэнхэй.

Механизаторнууд булта ажалай һайн дүй дүршэлтэй, тэдэнэр ямаршье сагта бэе бээз һэлгэн ажаллажа шадахаар хүнүүд. Тэдэнэр сабшагдажа суглуулагдаһан ногооe погрузчигуудаар 2 тракторна тэргэдэ ба 1 автомашинада ашажа, сенаж дараха траншейдэ абаашана (2-дохи зураг).

Һүүлэй хура бороо механизаторнуудай хүдэлмэри бага зэргэ һаатуулаа. Гэбэшье, тэдэнэр хоёр үдэрэй туршада 150 тонно сенаж һайн шанартайгаар дараа. Звеногой гэшүүд неделиин туршада сенаж дараха түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргээд, үбһэ хуряалгын хүдэлмэридөө хам оролсохо юм.

Сенаж бэлэдхэлгын түрүүшын үдэрнүүдтэ косилкашад Н. К. Радикальцев, И. А. Пентиков гэгшэд үндэр бүтээсэтэй ажалаараа шалгарба. Тэдэнэр 4 гектар үдэрэй даалгабариин орондо 6 гектар хүрэтэр сабшана. Мүн «Вихрь» түхэлэй комбайнай жолоошон А. В. Медведев, ногоо суглуулагшад В. Н. Лысенко, М. И. Безызвестных болон бусад урма зоригтойгоор ажаллана.

Һаяхан колхозой үбһэшэдэй бусад 4 звено сабшалан дээрээ гараба. Тус звенонууд булта үбһэшэдөөр, морин унаагаар, зэр зэмсэгүүдээр хүсэд хангагдаа. Тиин үбһэшэд 1000 шахуу гектар сабшалан дээрэһээ 17 мянган центнер үбһэ суглуулжа абахаар хараална. Мүн тэдэнэр тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ сенаж даралгаар эхилбэ.

О. ВАНДАНОВ,
М. ШАГДУРЖАПОВ.
З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ШЭНЭ ҺОНИН
ТАСС

А. А. ГРОМЫКЫН Г. КИССИНДЖЕРТЭЙ уулзаһан тухай хамтын мэдээсэл

Үгээ ойлголсоһоной үндэһөөр, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко США-гай гүрэнэй секретарь, национальна аюулгүйе сахиха талаар президентын туһалагша Г. Киссинджертэй июлиин 10-11-дэ Женевэдэ уулзажа, хөөрэлдэһэн байна.

Урда тээнь хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлжэ, СССР-эй ба США-гай хоорондохи хоёр талын харилсаанай асуудалнуудаар һанамажануудаа хэлсэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай Президент Дж. Фордтой 1974 оной ноябрь һарада Владивостогто уулзалгын үеэр үгээ ойлголсоһоной үндэһөөр стратегическэ добтолхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые саашадань хизаарлаха тухай удаан болзорой шэнэ хэлсээ баталалгада хабаатай асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаһан байна.

Хоёр талые һонирхуулһан уласхоорондын асуудалнууд, тодорхойлон хэлэхэдэ, гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ-европын зүблөөнэй түгэсхэлэй шатые Хельсинкидэ үнгэргэхэ тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. Дүтын Зүүн зүгтэ үнэн зүб, бата эб найрамдал хангаха тухай асуудалнуудаар, мүн Женевэдэхи эбэй конференциин хүдэлмэриие һэргээхэ тухай асуудалаар һанамжануудаа хэлсэһэн байна.

Хөөрэлдөөнүүд хани ёһоной оршон байдалда үнгэрөө. Совет-американ хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгын үедэ абтаһан хараа шэглэлтэй, үгээ ойлголсолготой зохилдуулан, СССР-эй ба США-гай хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ хоёр тала тоолоно.

(ТАСС).

ЭХЭ ОРОНДОО БУСАХАЯА МОРДОБО

ЖЕНЕВЭ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Эхэ орондоо бусахаяа июлиин 12-то Женевэһээ мордобо.

* * *

Энэ үдэртөө А. А. Громыко Москва бусажа ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Д. С. Полянский, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов ба бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ А. А. Громыкые угтаа.

Швейцариһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Рене Фесслер уттагшадай дунда байлсаба.

Замбуулинай замаар табин хоног соо

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). «Салют-4» гэжэ замбуулинай научна станциин хоёрдохи экипаж 50 үдэр соо ниидэлгээ үргэлжэлүүлбэ. Петр Климугай, Виталий Севастьяновай хүдэлмэриин ээлжээтэ үдэр июлиин 13-да Москвагай сагаар 10 часта дүүрэбэ.

Наранай телескопой туһаламжаар космонавтнууд Наранай толиин зүүн ба баруун хубинуудтахи эдэбхитэй дэлбэрэлгые шэнжэлһэн байна. Хэдэн арбаад спектрограмма буулгажа абаба.

Энээгээр «Салют-4» гэжэ станциин хоёрдохи экспедициин хүдэлмэриин программада ороһон Нарые шэнжэлхэ зорилгонууд дүүрээ.

Экипажай гэшүүдэй бэе махабад һайн. Станциин түхеэрэлгэнүүд, научна аппаратура һайнаар хүдэлнэ.

«МЕТЕОР—2» НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Газарые тойрон дабшадаг хэмэл ододые хэрэглэн, сагай уларил шэнжэлхэ албание саашадань хүгжөөхэ программын үндэһөөр «Метеор-2» гэжэ сагай уларил шэнжэлхэ шэнэ хэмэл одон 1975 оной июлиин 11-дэ Советскэ Союзһаа табигдаба. Сагай уларил шэнжэлхэ, Газар шадарай замбуулинай дайда соогуур туяа гэрэлэй нэбтэрэн оролго тухай мэдээсэл абаха зорилготой аппаратура хэмэл одонь дээрэ тодхогдоһон байна.

Иимэ параметрнүүдтэйгээр «Метеор-2» гэжэ хэмэл одон табигдаба:

— Газарые 102,5 минута соо түрүүлэн тойроһон байгаа;

— Газарайнь нюруунһаа саада захань (апогей) — 903 километр;

— Газарай нюруунһаа наада захань (перигей) — 872 километр;

— Замайнь һөөлжүү — 81,3 градус.

КОЛЛЕКТИВ— ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Ажалшадай коллектив гээшэ юрын бүлэг хүдэлмэрилэгшэд бэшэ бшуу. Ёhотойл коллектив хадаа нэгэ уг зорилго бэелүүлдэг, үнэн сэхэ журамтай, урдаа табигдаhан даабариингаа түлөө ехэ харюусалгатай, нэгэ ниитэ сэдьхэлтэй хүнүүд болоно. Эгээл эндэ түсэб болон уялгын дүүргэлтэ шиидхэгдэдэг, хүн бүхэн хүдэржэдэг, оюун бодолынь, суртал бодолынь хатуужадаг гээшэ.

Коммунизм байгуулгын зорилгын улам ургажа, үргэдэжэ байhан мүнөө үе сагта коллективэй удха шанар, үүргэ бүришье дээшэлнэ. Тиимэhээ үйлэдбэриин, хүмүүжүүлгын бүхы асуудалнуудые шиидхэхэдээ, партийна организаци бүхэн имагтал коллективтээ түшэглэдэг байна бшуу. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай абаhан «Белоруссиин партийна организацида суртал бодол нэбтэрүүлдэг кадрнуудые шэлэн темилхо, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри тухай» тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

«Үйлэдбэриин ба хүмүүжүүлыгн бүхы зорилгонуудые шиидхэхэдээ, ажалшадай коллективтэ — манай обществын үүрнүүдтэ түшэглэхыень партийна комитедүүдтэ... зууршалагдаа. Ажалшадай коллектив бүхэнэй политическэ үндэр мэдэрэлтэй, ажалай социалис журамтай, эмхидхэлтэй байхыень, үбэршэлгын, архидалгын, хулиган ааша гаргалгын ба обществодо зүрюу харша бусад ябадалнуудта эсэргүүсэн эбсэшэгүйгөөр тэмсэхыень түйлаха» эрилтэ тэрэ тогтоол соо табигдаhаниинь мэдээжэ ааб даа.

Ушар нимэhээ ажалшадай коллективүүдэй ажал ябуулгые эмхидхэн хүтэлбэрилхэдөө, партийна организацинууд тэрэнние улам нарижуулан hайжаруулха гүнзэгыгөөр бодомжолhон хараа зам, арга метод зохёохо, ажалай болон ниитын эдэбхи дээшэлүүлхэ социальна хүгжэлтын түсэб гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, оролдолго гаргаха уялгатай. Энэ эрилтэтэй зохилдуулан, партийна организацинууд хүдэлмэрээ ябуулна гээшэ.

Ажалшадай коллективэй хүмүүжүүлхы, элсүүлхы үүргые улам дээшэлүүлхэ, тэрэнэй нэрэ хүндые дээрэ үргэхэ хараа шэглэлтэй, аша туhа ехэтэй хүдэлмэри Шэнэ-Бэрээнэй заhабарилгын заводой партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, захиргаан ябуулжа байдаг юм. Энэ предприяти байгуулагдаhаар оройдоол 16 жэл болоо. Гэбэшье эндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхи гуримтайгаар ябуулагдадаг. Энэ талаар өөрын ёhо заншал тогтонижоhон байха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ заводой хүдэлмэриин хэмжээн, үрэ дүнгынь эрид дээшэлhэн байна. Түсэбтэ табан жэлэй үнгэрhэн дүрбэн жэлэй туршада худалдагдаhан продукциин хэмжээн 2,4 дахин ургаа. Хүдэлмэрилэгшэдэйнь тоо 300-hаа 1800 болотороо олон болоо. Кадрнуудайнь шанар, бүридэл эли бодо hайжараа гээшэ. Заводой коллектив нёлондо ехэ hайнаар хүдэлөө. Технико-экономическа бүхы даабаринууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэhэн зэргэтэй. Юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ бэелүүлхээр абаhан социалис уялгануудые, уггамжын түсэбые дүүргэхэ гүйсэд арга боломжотой байhандаа бэедээ найданги.

1975 оной түрүүшын кварталда нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, товарна продукци худалдалга 167,6 процент, валовой продукциин хэмжээн 175,7 процент, автомашинануудые капитальнаар заhабарилга 114,1 процент, прицеп бүтээлгэ 155,7 процент ехэ болоhон жэшээтэй.

РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй, мүн нютагай Соведүүдэй hунгалтын хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаhан ажалшадай тус коллектив хахад жэлэй үйлэдбэриин түсэбүүдые хахад hараар уридшалан дүүргэжэ шадаа. Эндэ социалис мүрысөөн hайнаар эмхидхэгдэнэ. Урдань табигдаhан зорилгын али ехэ харюусалгатай байhые заводой хүдэлмэрилэгшэ бүхэн зүбөөр, үнэн сэдьхэлhээ ойлгоно бшуу.

Хүниие үдэр бүри хүреэлээд байhан коллективэй hанал бодол, коллективэй үзүүлhэн нүлөөн хадаа засагай ямаршье тогтоолhоо үлүү ехэ юумэ бүтээжэ шадаха байха гэжэ Ташкентдэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэр Л. И. Брежнев заагаа hэн.

Коллективэй гэшүүдые хэмүүжүүлхэ хэрэгтээ заводой партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд али бүхы арга боломжоёо элсүүлэн хэрэглэнэ. Эрхим ажал, hайн журам хүндэтэйшье, үндэрөөр сэгнэгдэдэгшье. Ажалай түрүүшүүл А. Молчанова, Д. Шурыгин, П. Иванов, А. Гаус, А. Федоров болон бусад олон хүдэлмэришэд, заводой ветерануud М. Г. Попков, И. К. Афанасьев, И. В. Матвеев, А. И. Солдатов, Н. С. Леонов, А. Р. Газисов ба бусад эндэ эгээл хүндэтэй, нэрэ солотой хүнүүд.

Заводой долоон цехүүдтэ эмхидхэгдэhэн профсоюзай комитедүүд коллективэй гэшүүдэй дунда бэе бэеэ хүндэлэлсэдэг, бэе бэедээ туhалалсадаг, эрилтэ ехэтэйгээр хандалсадаг байхаар, ажалай ниитын ажабайдалай эрхим эмхидхэлтэй байхаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг гээшэ. Мүрысөөнэй дүн гаргахадаа, культурна болон хүмүүжүүлгын, тэрэшэлэн ажалай журам бэхижүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые хараалхадаа, заводской болон цехүүдэй комитедүүд коллектив бүхэнэй үйлэдбэриин хэрэгые, доторойнь юрэнхы байдалые хараадаа абалсадаг юм.

Мүрысөөнэй дүнгөөр 30-дахи цех (начальнигынь Р. М. Гершевич) оло дахин түрүүшын hууринуудые эзэлhэн байха. Энэ угаа эбтэй, нягта байдалтай, сэдьхэл нэгэтэй коллектив юм. Үйлэдбэриин хэрэгые шадамараар шиидхэдэг, хоорондоо нүхэр ёhоной харилсаатай, бэе бэеэ хүндэлэлсэн ажалладаг байhаараа онсо шалгарна. Эндэ шэнэ үүсхэл, hайн хэрэг ходо мүндэлжэ байдаг. Жэшээнь, коммунист А. С. Набок гэгшын толгойлдог коммунис ажалай бригада «Дүрбэн жэлэй даабарине — хоёр жэлэй туршада» гэhэн үүсхэл гаргаа hэн. Тэдэнэр хэлэhэн үгэдөө хүрөө. Илалтын 30 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, «Өөрынгөө түлөө, тэрэ хүбүүнэй түлөө» гэhэн Москвагай комсомолшуудай үүсхэл энэ заводто халуунаар угтагдаа hэн. Тэрэл цехэй В. М. Кушевой даадаг коммунис ажалай бригадын гэшүүд предприяти соогоо субботын нэгэ үдэр хүдэлжэ, олоhон салингаараа дайнда унаhан нютагай хүбүүдтэ хүшөө бодхоохо үүсхэл дэлгэрүүлээ бэлэй.

Заводой коллектив энээниие бүгэдөөрэн дэмжэжэ, мартын 22-то, субботодо булта хүдэлөө. 4 мянга гаран түхэригэй хүдэлмэри хэгдэhэн байгаа.

30-дахи цехтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри комплексноор ябуулагдадаг. Тиигэжэ эмхидхэhэн энэ хэмжээ ябуулга хадаа ажалай журам улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ hайнаар нүлөөлнэ. Цехэй партийна, профсоюзай комитет хүн бүхэнтэй харилсаа байгуулжа шадаа. Тиигэжэ хүн бүхэн хамтынгаа хэрэгэй түлөө, ниитын ажабайдалай түлөө адли тэгшэ харюусалгатай байhанаа сэдьхэл бодолдоо гүнзэгыгөөр хадуужа абанхай гээшэ.

Ажалай нягта журамтай эмхи гуримтай, шанга эрилтэтэй энэ коллективтэ хүдэлхөөр абтаhан шэнэ хүдэлмэришэд дары эндэхи эрхэ байдалда дадажа, түрүүшын үдэрhөө хүмүүжэл hайнтай хүн боложо шадана.

Заводой залуу халаан үдэр бүриин анхарал доро ажаллана. Цехэй хүтэлбэрилэгшэд, мастернууд, комсоргнууд тус бүритэйнь нүхэр ёhоор хөөрэлдэхэ, ажабайдалтайнь танилсаха хүдэлмэри ябуулдаг юм. Шэнээр хүдэлмэридэ абтагшадые завод соогуур ябуулжа, тэндэхи байдалтай, ёhо заншалтайнь танилсуулдаг гуримтай. Энэ гуримай хүмүүжүүлхы ямар ехэ удха шанартай байhые дахин дабтаад яалайб. Залуу хүдэлмэришэниие заводой али нэгэн ветеран заатагүй даажа ябадаг. А. Наквасин, А. Путинцев болон бусад hурган хүмүүжүүлэгшын ниитын даабариие эрхимээр дүүргэжэ ябадаг хүдэлмэришэд юм.

Бүхы коллективые, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ мастернууд ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ ааб даа. Тэрэл 30-дахи цехтэ хүдэлдэг мастернууд И. Г. Афанасьев, Е. И. Веретенников үйлэдбэрез өөрынгөө табан хурган шэнги мэдэхэ, хүн бүхэндэ таараха ямаршье «түлхюур» оложо шадаха мэргэжэлтэй, хүндэтэй болоhон техническэ хүтэлбэрилэгшэд гээшэ. Энэ заводто хамтадаа 79 мастер хүдэлдэг, тэдэнэй 13-ниинь дээдэ, 29-ниинь тусхай дунда hургуулитай, 18 эхэнэр — мастернууд эндэ бии. Мастернууд М. А. Хомякова, А. В. Александров, К. Телешева, тэрэшэлэн залуу мастер Ю. Г. Плетнев гэгшэдэй даадаг коллективүүд түрүү зэргэдэ ябадаг юм. «Нэгэдэхи классай мастер», «Заводой габьяата мастер» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөн эндэ дэлгэрэнхэй.

Обществодо, ниитын ажабайдалда харша ябадалнуудтай эрид шууд тэмсэл, мүн эндэхи бодото байдал хадаа коллективэй политическэ талаараа али зэргэ болбосоронги байhые харуулна. Ажалай журам баримталдаггүй, эбдэдэг ушарнуудай үг ундэhэниие элирхэйлхэ зорилгоор энэ заводто тусхай шэнжэлэлгэ үнгэргэhэн байха юм. Тиихэдэ гол түлэб 26—40 наhанай хүнүүд ажалай журам эбдэдэг байhаниинь тодорхойлогдоо. Тэдэнэй олонхинь эрдэм hургуули багатай, мэргэжэл муутай, завод дээрэ хоёр жэлhээ дээшэ бэшэ хүдэлhэн хүнүүд байшоо. Гадна тэдэнэй диилэнхи олониинь ниитын ямаршье даабари дүүргэдэггүй.

Ушар иимэhээ тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулха, тэдээн тушаа саг үргэлжын анхарал хандуулха шухала гэhэн тобшолол заводой партком, завком болон комсомолой организаци хэhэн байна. Эдэнэрые hургаха, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, ниитын хэрэгтэ хабаадуулха, зарим нэгэндэ шефскэ туhаламжа үзүүлхэ шухала байhаниинь элирээ.

Заводой партийна, профсоюзна болон комсомолой организацинууд коллективэй хүмүүжүүлхы үүргые дээшэлүүлхэ, хүн бүхэнтэй халуунаар харилсан хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ анхаралаа ходо табижа, бодото үрэ дүн туйлажа байhаниинь элеэр эндэ харагдана гэжэ хэлэхэ хүсэлэн түрэнэ. Иимэ гуримаар коллективэй дунда хүдэлмэри ябуулдаг партийна, профсоюзна, комсомолой организацинууд, үйлэдбэриин захиргаанууд манай аймагта үсөөн бэшэ. Зүгөөр эндэ тэдэнние бултыень харуулжа шадаха аргатай бэшэ hэн тула даа энэ нэгэл коллективэй байдалhаа жэшээлэн, урдаа табиhан зорилгоёо хүсэлдүүлхые оролдобоб.

Зүгөөр аймаг доторхи али олон коллективүүдтэ бултандань иимэ аша үрэ ехэтэй хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ яажа болохоб. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие муугаар эрхилдэг коллективүүд үшөөл бии. Тэдэнтэй тусхай хүдэлмэри эмхидхэгдэнэ. КПСС-эй XXV съездые угтажа байhан иимэ түүхэтэ үедэ манай ажалша коллективүүд, тэндэхи партийна профсоюзай, комсомолой организацинууд энэ шухала асуудалда анхаралаа онсо хандуулха уялгатай.

Д. САНЖИМИТЫПОВ,
КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь.

ХЭНДЭШЬЕ ХҮСЭГДЭНЭГҮЙ

Дугар Лундуков ажал хэрэгээрээ нуга нютагтаа, аймаг соогоошье суурхаhаар үнинэй малшан. Тэрэ «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэhэн үндэр нэрэ зэргэтэй юм. Хүрбын совхозой Тохорюугтын отделениин үхэршэн нүхэр Лундуков мүнөө түлжүүлэгдэхэ 124 толгой үхэр харууhалжа байдаг. Тэрэнэй ганса июнь hарада туйлаhан амжалта тушаань эндэ богонихоноор тогтоё. Һарын туршада бүхы малайнгаа шэгнүүрые 45 шахуу центнерээр нэмээжэ шадаа. Энэнь хоног бүхэндэ толгой бүриин шэгнүүрые дунда зэргээр 1210 граммаар нэмээжэ шадаhан жэшээтэй болоно бшуу.

Тэрэл гурбадахи отделенидэ ажалладаг үхэршэн Александр Иванович Борисов үнгэрhэн июнь hарада үхэрэйнгөө толгой бүриин шэгнүүрые хоног соо 1093 граммаар нэмээгээ.

Иигэжэ эдэ хоёр бэрхэ малшад июнь hарын дүн гаргахада, аймагай үхэр адуулагшадай мүрысөөе толгойлно, хэндэшье хүсэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Хүрбын совхоз мал бэлшээн таргалуулха хэрэгтэ анхаралаа ехэ табина. Эгээ мүнөө гүрэндэ тушаагдаха 1300 үхэр, 3000 толгой хонин тунга бэлшээридэ, hайн харууhанда табигданхай. Ногооной хэды hайншье hаань, эдэ малда талха тарянай зүйл, холимол тэжээл нэмэжэ эдюулнэ.

Д. САНЖИЕВ,
Хориин аймаг.

ЯРУУНЫНХИДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭН

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой (Загарай) hаалишад зунай hарануудта, үнеэн бүриhөө 1000 килограмм hү hаахын түлөө шармайн оролдоно. Тэдэнэй дунда түрүү hаалишад Цырен-Дулма Нимаева, коммунист Елизавета Никитина, ВЛКСМ-эй гэшүүн, Бур.АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ешин-Хорло Цыденова гэгшэд болоно. Тэдэнэр жэлэй эхинhээ үнеэн бүриhөө 1400 килограмм hү hаагаад байна.

Тус колхозой hаалишад хахад жэлэйнгээ hү haaxa түсэбөө 20 хоног урид дүүргээ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аймаг соогоо мэдээжэ болоhон түрүү hаалишан, Бур.АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ешин-Хорло Дондоковна Цыденова; зунай зүлгэ ногоон дээрэ hүтэй үнеэд бэлшээжэ ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй XXV СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛ…

ТОДОРХОЙ… УЯЛГАНУУДЫЕ АБАБА…

Юhэдэхи табан жэлэй эсэстээ дүтэлхэ бүри манай ороной область, хизаар болон автономито республиканууддта габшагай ажал улам эршэдэнэ. Социалис мүрысөөн үргэдэжэ, бүри ехэ илалтанууд туйлагдана. Манайшье республикын промышленна предприятинуудта, колхоз, совхозуудта табан жэлээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын, КПСС-эй XXV съездые ажалай үндэр бэлэгүүдтэйгээр угтахын тулада тэмсэл улам эршэдэнэ гээшэ. Хаа хаанагүй ажалшазоной эдэбхи үүсхэл бүри ехээр бадаран, амжалта туйлаха үндэhэ hуури бодото дээрээ табигдана гэжэ онсо тэмдэглэмээр. Тиимэhээ ажалшадай гаргаhан үүсхэлнүүдтэ, бэедээ даажа абаhан социалис уялгануудтань анхарал хандуулха тон шухала гэжэ hанагдана. Иимэ hайн hайхан юумэн тухай саг үргэлжэ хөөрэжэ, дэмжэжэ байхадамнай, хэды шэнээн аша туhатай байха байhаниинь эли ха юм.

Захааминай аймагай совхозуудай ажалшад баhал амжалта туйлаха ехэ эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байна. КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тулада дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ тэдэнэр хам оролсонхой, бэедээ даажа абаhан социалис уялганууд тухайгаа элидхэнэ.

Санагын совхозой малшад юhэдэхи табан жэлэй турша соо нилээн амжалтатайгаар хүдэлжэ байна гэжэ онсо тэмдэглэмээр. Үнгэрhэн дүрбэн жэл соо 20274 центнер мяхан, 14216 центнер hүн үйлэдбэрилэгдөө. Тиигэжэ эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэгдэhэн байха юм. Онсолходо, гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 104,2 процент, hүн — 109,6 процент, нооhон — 118,7 процент дүүргэгдэнэ. Үнгэрhэн дүрбэн жэлэй турша соо мал ажалай продуктнуудые абалга горитойгоор дээшэлhэн байгаа бшуу.

Туйлаhан амжалтадаа дашуураад hуунгүй, тэрэнээ улам арьбадхахые оролдохо ёhон манай ажалшадай онсо шэнжэнүүдэй нэгэн болонхой ааб даа. Тиимэhээ Санагын малшадай саашанхи зорилгонуудаа тодоруулхадаа, дабагдаhан үндэрнүүдhээ эршэ абан, үшөөшье ехэ амжалтануудые туйлахын тулада тэмсэхэ эрмэлзэлтэй байhанаа бодотоор гэршэлhэниинь гайхалгүй.

Энэ үндэр зорилгонуудые бэелүүлхэ зон бии гээшэ гү гэhэн асуудал эрхэ бэшэ гаража ерэнэ. Бии гээд тодоор харюусаха аргатай байhамнай эли. Совхоз соогоо нэн түрүүлэн 2000—2000 гаран килограмм hү үнеэн бүхэнhөө hааhан С. Е. Будаева, Х. Доржиева, С. Д. Гомбоева, В. С. Гатилов гэгшэд ямаршье үндэрые дабахаар бэлэн гэжэ бата найдалтайгаар хэлэхээр байна.

Мал адуулагша Ц-Д. Ц. Шагдурова аймагайнгаа чемпион боложо, ажахынгаа мал адуулагшадай урдаа хараха хүниинь болоhон байгаа. Тэрээнhээ гадна Г. Ц. Логинов, Х. Д. Цыденова болон бусад даажа байhан малайнгаа толгой бүхэнэй шэгнүүрые суудхэдээ 1000—1000 гаран граммаар дээшэлүүлдэг юм. Тиигэжэ тобир тарган мал гүрэндэ тушаагдана.

Гадна совхозой хүтэлбэри, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бүхы шадабаряа ажалайнгаа амжалтатай байхын тулада зорюуляна. Эдэ жэлнүүд соо мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар нилээд горитой хүдэлмэри хэгдэhэн байна бшуу.

Малайнгаа үүлтэр hайжаруулха, искусственна үрэжүүлгэ аша үрэ ехэтэйгээр хэдэг болохо гэжэ оролдохоhоо гадна, ниитын адууhа малда бардам хүрэхэ тэжээлэй бааза байгуулха шухала гэжэ санагынхид ойлгожо байгаа. Тиимэhээ бэлшээри болоод сабшалангаа hайжаруулха талаар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэжэ, үшөөшье горитой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхээр хараалaнхай.

Жэшээлхэдэ, hүүлэй үедэ 973 гектарай сабшалангые үндэhөөрнь hайжаруулжа,

олон жэлэй тэжээлэй …
малнуудые тариhан …
Энэ газар ехэнхидээ …
муутай байhан гэжэ …
лэхэ хэрэгтэй.

Байгша оной турша …
6039 тонно наг шэбхэ…
шалан дээрэ гаргагдаа. …
620 тонно минеральна …
жүүлгэ сасагдаа hэн. Ии…
баян ургаса абахын ту…
хаба шадалаараа орол…
гээшэбди. Агротехникын …
гурим баримталан үнгэ…
дэhэн иимэ хэмжээ ябу…
нуудай аша туhань тон …
гэжэ санагынхид hайн …
гоно бшуу.

Мүнөө табан жэлэй …
бүүдые сүм дүүргэхэ …
мэлзэлтэй байhанаа Сан…
малшад бодотоор гэршэ…
Эдэ даабаринуудаа 1…
оной октябриин 12-то д…
гэхэ дүүрэн арга болом…
той байhанаа тэдэнэр …
дүүлбэ ха юм.

Табан жэлэй түсэбhөө …
дуур 619 центнер мя…
1700 гаран центнер hү…
рэндэ тушааха зорилго …
нэр урдаа табиба. Һү ху…
даха түсэбөө байгша о…
августын нэгэн боло…
дүүргэхэ гэжэ зоригжо…
байhаниинь үнэн зүрхэ…
hайшаамаар.

Иимэ тодорхой т…
бүүдэй аша туhань …
ехэ гэжэ hанагдана. Ю…
гэхэдэ, эдэ тоо, …
римтанууд ажалшадай у…
табигдаhан үргэн ехэ зо…
гонуудые тодо болгоно, …
дүүргэжэ боломоор ба…
ниинь бодомжолхо арга …
гоно. Тиимэhээ хамсы п…
жа ороол hаа, зориhон …
хүрэхэб гэжэ элеэр ойл…
гээшэ яhалашье ехэ ү…
шанартай болоно.

Энэ ушарhаа парти…
комсомолой организаци…
дай хүмүүжүүлхы бо…
эмхидхэхы үүргын хэды …
нээн ехэ байhаниинь тод…
но. Санагын совхозой п…
тийна, комсомолой орган…
цинууд эдэбхитэдтээ ту…
лэн, ниитэ политическэ …
дэлмэри үргэнөөр ябуул…

Мүнөө үедэ абаhан соц…
лис уялгануудай хэр з…
гээр дүүргэгдэхэ байhан…
тодоруулха, энээндэ го…
гойгоор нүлөөлхэ хаhа …
лажа ерээд байна. Үбhэ …
ряалгын хаhа орожо ер…
байна. Тиимэhээ энэ хү…
мэридэ бэлэдхэлэй хэр …
жа байhаниие богонёор …
лээ. Мүнөө үбhэшэдэй з…
нонууд бүридхэгдэжэ бай…
Гадна эртүүр түүбэри…
сабшаха газарнууд элир…
лэгдэнхэй. Техникэ заhа…
рилга дүүрэхэ дүтэлэнхэй.

Тэжээл бэлэдхэлтын ү…
үбhэшэдые ажаhууда…
болоод культурын тала…
тон hайнаар хангаха хэ…
ехэ удха шанартай ааб д…
Тиимэhээ мүнөөнhөө энэ …
дэлмэриин тодорхой түс…
табигдажа байна. Энэ ү…
сабшалан дээгүүр яба…
агитбригада бэлэдхэлэй …
дэлмэри үнгэргэнэ. Үбhэ …
ряалгаяа амжалтатайга…
дүүргэхэ байhандаа Санаг…
малшад батаар этигэнэ.

Эдэл үдэрнүүдтэ мал ш…
халгын гүүртэнүүдэй, …
hаалиин фермэнүүдэй ху…
мэрилэгшэд эунай hайн…
сагта малаа тобир тарг…
болгожо абаха эрмэлзэл…
хүдэлнэ. Тиигэхэ зуураа h…
hаалияа дээшэлүүлхэ …
зорилготой ааб даа.

Байгша ондо гараhан …
луу малые шахахын тул…
тус совхоздо мал шахал…
20 гүүртэ бии болгогдо…
дүй дүршэлтэй зон тэ…
адуулагшадаар табигдаа. Б…
хыдөө 2380 буруунууд эн…
бии. Гадна 350 толгой эб…
тэ бодо мал нэгэ газар…
шахагдана. Гүрэндэ 350 …
лограммhаа бага бэшэ ш…
нүүртэйгээр тушааха гэh…
зорилго малшадай урда т…
бигданхай.

Партиин XXV съезд…
нээгдэхэ үдэр, түүхэтэ ю…
дэхи табан жэлэй түгэс…
улам ойртожо байна. Ти…
мэhээ Санагын малшад эр…
хим амжалтатайгаар съезд…
угтажа, табан жэлээ нэр…
тэй түрэтэйгөөр дүүргэ…
зорилготой дээшэлүүлэгд…
hэн социалис уялгануу…
абаба бшуу. Инrээд лэ г…
шагай ажалай охин ул…
эршэтэйгээр дэлгэрэг лэ г…
жэ үреэнэбди.

Ф. ДУДАРИЕВ.
КПСС-эй райкомой таhагые даагша.
Захааминь.

ДУТАГДАЛНУУДАА ДАРЫ УСАДХАХА

Юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ хонидой ноохо түргэнөөр, hайн шанартайгаар хайшалжа, тэрэнние гүрэндэ тушааха түсэбөө бэелүүлхэ зорилготойгоор манай трестын харьяата ажахынуудта бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаhан байгаа. Ноохо хайшалалгын пунктнууд саг соогоо заhабарилагдаhан, шэнээр бариг даа. Мүнөө үедэ манай совхозуудта 47 пункт түхеэрэгдээд, тэндэ хонид хиргагдажа байна. Мүн ноохо илгагшад, лаборантнууд тусхай hуралсал гараа.

Совхоз бүхэндэ энэ кампаниие hайнаар үнгэргэхэ социалис мүрысөөн эмхидхэгдэhэн, хайшалалгын пунктнуудта хүдэлдэг хүнүүд моральна болон материальна талаар урмашуулха хэмжээнүүд хараалагдаа hэн. Хэжэнгын аймагта хонидой ноохо хайшалха hурагшадай тусхай бригаданууд эмхидхэгдэжэ, Чисаанын, Загаhатын, Худанай, Хэжэнгын совхозуудтай договор баталжа, хайшалалгын пунктнуудые сүм даажа абаhан байха юм.

Трестын харьяата совхозуудта энэ жэл 466.700 томо хонид, 36.600 эртын курьгад хиргагдахаар хараалагданхай. Энэ хүдэлмэриие 10—15 үдэртэ дүүргэхэ зорилготойгоор бүхы 47 пунктда 1934 машинка тодхогдоо. Машинка бүхэнөөр 240 хонин хайшалагдаха ушартай.

Хэжэнгын, Хориин аймагуудай ажахынууд хонидой ноохо июниин 20—25 багаар хайшалжа захалаа hэн. Харин Сэлэнгын, Зэдын аймагуудай совхозууд энэ хүдэлмэрээ июлиин 1-hээ эхилhэн байха юм.

Бүхы совхозуудта хайшалалгын пунктда отаранууд дые туужа асарха ээлжээн уридшалан тогтоогдоо. Эгээн түрүүлэн гүрэндэ тушаагдаха хонид, мүн ноохоёо гээжэ захалhан hүрэгүүд хайшалагдажа ороо. Хэжэнгын аймагай совхозууд томо хонидоо хиргажа байха зуураа хурьгадай ноохо хайшалха гэжэ шиидээ hэн. Мүнөө үедэ манай совхозуудта 11 мянга гаран хурьгадай ноохон хайшалагдаад байна.

Июлиин 5-най байдалаар трестын харьяата совхозуудта 132.800 томо хонид, 12 мянган хурьган хайшалагдаад байгаа. Совхозуудта сэбэр ноохоной гарасые отара бүхэнөөр тодорхойлхо лабораторинууд түхеэрэгдэнхэй. Зүгөөр Хэжэнгын, Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудта иимэ лаборатори түхеэрэгдээгүй, сэбэр ноохоной гараса аймагай бэлэдхэлэй контородо тодорхойлогдоно. Олохон совхозуудта хайшалагдаhан ноохо дамжуулха транспортер тодхогдоhон байна.

Ноохо шанараарнь илгаха хүдэлмэри гол түлэб хайшалалгын пункт бүхэндэ хэгдэнэ. Дээдэ-Тайлсын, Худанай, Анаагай совхозуудта ноохоной шанар нэгэ газарта, түбэй складта тодорхойлогдоно.

Энэ жэлдэ хайшалалгын пунктнуудай ажал муу бэшээр эмхидхэгдээ, тэндэ тодхогдоhон машинканууд бүхыдөө хүдэлгэгдэнэ. Олонхи хүдэлмэришэд үдэртөө 40—50 хони, зарим түрүүшүүл 70—80 хони хиргана.

Совхоз бүхэндэ хүдэлмэриин шанар шалгаха арадай хинагшадай постнууд байгуулагданхай. Тэдэнэр мүн хайшалагдаhан ноохон хэр зүбөөр бүридхэгдэнэб, хэр hайнаар хадагалагданаб, саг соогоо гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда абаашагдана гү гэжэ хинадаг байна.

Тиигэбэшье шалгалта хээд үзэхэдэ, пунктнуудта дутагдалнууд яhала ушарна. Жэшээнь, Дээдэ-Тайлсын, Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Үдын совхозуудта ноохо дабхар хайшалха, хонидые гэмтээхэ ушар дайралдаа. «Георгиевский» совхозой 3-дахи отделенидэ хонидой бэедэ ноохон үлөөгдөө гэжэ шалгалта элиршэлээ.

Дээдэ-Тайлсын совхоздо нарибтар ноохон нарин ноохонтой холилдоhон, мериноc ноохон илгагдаагүй байшоо, Аймагай совхоздо 3-дахи классай ноохон соо 1-дэхи, 2-дохи классай ноохон холигдошоhон гэжэ тодороо. Мүн эндэ хайшалагдаhан ноохо бүридхэхэ, сэбэр ноохоной гараса тоолохо хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана.

Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо лаборатори хүдэлгэгдэнэгүй, сэбэр ноохоной гараса тодорхойлхо аппарадынь эбдэрхэй байшоо. Тэрэшэлэн ноохо хэхэ мэшээг дуталдана.

Хэжэнгын аймагай Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой 1-дэхи отделенидэ шалгалта хэхэдэ, хайшануудые тааруулха, хутагануудыень хурсадхаха тусхай хүнүүд табигдаагүй байгаа. Тиимэhээ хайшашад хүсэд тааруулагдаагүй машинкануудаар хүдэлжэ, хонидые гэмтээхэ, ноохо дабхар хайшалжа, гутааха ушар олон үзэгдэнэ. Хайшашад хутагануудаа өөhэдөө хурсадхажа, нилээд сагаа барана.

Энэ совхоздо, мүн Үдын, Тельманэй нэрэмжэтэ совхозуудта хайшашадаар шэнэ хүнүүдэй, гол түлэб hургуулиин hурагшадай табигдаашье hаа, тэдэнние уридшалан hургаха хүдэлмэри ябуулагдаагүй.

Түрүүшын 5—6 үдэрэй дүнгүүдые гаргахада, хонидой ноохон hайса хөөрөөгүй, ноохон ехэ хуурай байшоо.

Ажахынуудта хонидой ноохо түргэнөөр, hайн шанартайгаар хайшалха гэхэдэ, эдэ бүхы дутагдалнууд ехэ ургаг татана. Тэрэшэлэн машинкануудта hэлгэхэ хутага, хүдэлдэг гол гэхэ мэтэ частьнууд, хутага хурсадхаха точило дуталдана.

Мүнөө үедэ трестын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые байра дээрэнь дары усадхаха хэмжээнүүдые абажа байнхай.

Ф. ХАМАГАНОВ,
хони үсхэбэрилдэг совхозуудай трестын директорэй орлогшо.

ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

Улаан-Үдын аймагай хүн зоной дунда суртал бодолой хүдэлмэри ябуулдаг хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик» гэжэ соёлой байшан соо боложо үнгэрөө.

КПСС-эй XXV съездэ бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, аймагай суртал бодолой хүдэлмэрилэгшэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар КПСС-эй райкомой секретарь Р. Б. Гармаев элидхэл хэhэн байна.

КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха, ажалшадай дунда ябуулагдадаг суртал бодолой хүдэлмэриие улам hайжаруулха хэмжээ ябуулганууд энэ зүблөөн дээрэ хараалагдаа.

Р. БАЯРОВ.

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

УЗБЕГЭЙ ССР. Ташкентскэ областиин Ангирен мүрэн дээрэ Шархийинска гидроузел баригданхай. Энэ гидроузел Пскентскэ ба Ахангаранска районуудай шэнэ газарнуудые уhаар хангаха байна. Энэ районуудта хлопок, виноград, үбhэ ногоон таригдаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шархийинска гидроузел.

ТАСС-ай фотохронико.

ОЛООРОО ОРОЛДОНОБДИ

Манай Тельманэй нэрэмжэтэ совхоз һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд урган бэхижээ, ажалшадайнь ажабайдал һайжараа.

Партиин хараалһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ тэмсэлдэ, совхозойнгоо хүдэлмэришэдые элсүүлхын, тэдэниие даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатай, үнэн сэхэ, шударгы байхаар хүмүүжүүлхын тула совхозой партийна организаци, дирекци ба комсомолой, профсоюзай организацинууд яһала оролдолго гаргадаг байна. Олониитын дунда үзэл сурталай ба политическэ хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана.

Жэшээлхэдэ, манай совхоз хоёр отделенитэй юм. Отделени бүхэн һү һаалиин фермэтэй, полевой стантай, тракторай бригадатай, нооһо хайшалалгын пункттай. Эдэ газарнуудта ниитэ политическэ хүдэлмэри ябуулхадаа, аман үгын пропагандада, харуулан ойлгуулхын хэрэгсэлнүүдтэ горитой анхарал хандуулнабди.

Ажахын бүхы фермэнүүдтэ, холын бэлшээринүүдтэ, хайшалалгын пунктнуудта ба тракторай бригадануудта улаан булангууд түхеэрэгдэнхэй. Энэ улаан булангууд соо телевизор тоххоотой, шэнэ газетэ, журналнууд ходо асарагдажа байдаг. Совхозой мэргэжэлтэд хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ оролдосотойгоор хабаадалсадаг. Тэдэнэр бултадаа партикомой зүгһөө партийна даабаринуудтай. Тэдэнэй олонхинь агитаторнууд ба политинформаторнуудаар томилогдонхой. Тэдэнэр ажахынгаа хүдэлмэришэдэй дунда аймаг, республика болон орон доторой боложо байһан һонинууд тухай, парти, правительствын баталан абаһан тогтоолнууд тухай мэдээсэжэ, тайлбарилан ойлгуулдаг байна. Тиихэ зуураа, тэдэ нүхэд хүдэлмэришэдэйнгөө байра байдалаар, ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангалгаар һонирходог, дутуу дундануудай байбал усадхаха хэмжээнүүдые абадаг юм. Жэшээлхэдэ, совхозой директор ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна. Тэрэшэлэн совхозой библиотекарь Е. Ж. Нимаева, соёлой байшангай директор О. Б. Рябова ажахынгаа фермэнүүд, полевой станууд ба гүүртэнүүдэй улаан булангуудта ходо ошожо байдаг.

Эдэ нүхэд пропагандистаар, агитатораар хүдэлжэ, ажалшадтаяа дүтын харилсаа холбоо байгууланхай. Энээнһээ уламжалан, ажахын хэрэг бүтэсэтэй, хүнүүдшье хамтын хэрэгтэ оролдосотой болоно ха юм.

Совхоз доторной ябуулагдажа байгаа хүмүүжүүлгын болон ойлгууламжын хүдэлмэри хадаа КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд соо табигдаһан эрилтын ёһоор ябуулагдана. Ажалай гурим ёһо баримталдаггүй ябадалтай, һузэгтэй гү, али муу абари зантай хүнүүдтэй тэмсэхэ асуудалаар манай лекторнууд элидхэлнүүдые хэдэг, хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг.

КПСС-эй XXIV съездын материалнууд, СССР-эй, Бүряадай АССР-эй 50 жэлэй ойнуудта зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ехэ хүдэлмэри манай совхоздо һайнаар ябуулагдаа. Майн 9-нэй Илалтын үдэр совхозой хоёр отделенинүүд дээрэ дайнһаа бусаагүй нүхэдэйнгөө дурасхаал болгон, хүшөөнүүдые табяабди.

Ажахымнай хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри улам дэлгэржэ байна. Харуулан ойлгуулгын, аман үгын пропагандада ехэхэн анхаралаа табинхайбди. Тодорхойлон хэлэбэл, ойлгууламжын хүдэлмэридэ олоороо оролсонобди.

Манай совхозой хүдэлмэришэд юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабари амжалтатай дүүргэхын түлөө, түрэл партиингаа XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө хүсэ шадалаа элсүүлэн тэмсэжэ байна.

Вл. БАЛЖИЕВ,
Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой партийна организациин секретарь.

(ДУРДАЛГА)

Ц. ДАМДИНЖАПОВ

ХОЦА НАМСАРАЕВИЧ НАМСАРАЕВ)*

Уран зохёолшо Ц. Дамдинжапов манай ахамад ехэ уран зохёолшо Хоца Намсараевич Намсараев тухай дурдалга-ном бэшэһэн байна. Алдарта зохёолшын түрэһөөр 86 наһанайнь ойдо зорюулан, тэрэ номһоонь нэгэ хэһэг толилхомнай.

Хоца Намсараевич Намсараевай элүүр энхэ, амиды ябахада, би дүшэн жэл шахуу тэрэниие һайн таниха, һайн мэдэхэ ябааб. Ахамад зохёолшын ажабайдал, ажал ябуулгаһаа мэдэхэ тэдыгээ дурдалга болгон бэшээб.

...Урдань, бүри багашаг байхадаа, «Бүряад-Монголой үнэн» газетын, «Эрдэм ба ажал» болон «Эрдэмэй зам» гэжэ журналнуудай хуудаһан дээгүүр Хоца Намсараевай шэнэ шэнэ зохёолнуудые бэдэржэ байгша һэмди. Түргэ түргэн шэнэ зохёолнуудынь толилогдожо, бидэниие баясуулха даа. Тэдэниинь уншажа, хэмгүй баргахабди. Ямар юумэн тухай бэшэһэн байнаб — тэрэнь ямар нэгэн ондоо юрэнсэ, ондоо ажабайдал, ондоо үйлэ хэрэг шэнгеэр доро орожо, тэрэнэй үльгэртэ һайхан нүлөөн доро ябажа, хахаш, хүхихэш, баярлахаш. Нэгэ шэнэ, ондоо, гайхамшагта юумэ хэһэйб, зохёоһойб гэжэ һанахаш. Ламарай хуушан түхэлөөрөө, хуушан ямба хэргэмтээ байхадань «Үбгэн Гэлэнэй хүрэ» хэблэгдээ бэлэй. Нарадай дэлхэй дээрэ ямар нэгэн соо ехэ залинта буудалай буууһан шэнги, тиимэ хүсэтэй, шууятай юумэн болоо лэн. Ламархуу хүниие харадаа, «баруун мүрэй эхин...» гэлдээд лэ шангаар хэлэгшэ һэмди. Энэмнай аһал залин мэтэ байгаа бэлэй аал даа.

Түрүүн бага наһатай, удаань залуу хүн ябаһан тула, Хоца Намсараевта тиимэ дүтэхэн, ойрохон боложо шадаагүй һааб даа. Гэбэшье Хоца Намсараевич, тэрэнэй зохёолнууд сэдьхэл соомнай толоржо, бидэнэй үзэл ойрын танил хүн, үзэл танил зохёолнууд мэтэ байха даа. 1935 ондо Хоца Намсараевтай одоол дүтэхэн танилсаа бэлэйб. Комвузда һуража байхадамнай, Хоца Намсараевич «Сэрэмпил» гэжэ повестьёо манай олон студентнэрэй урда шангаар уншаһан юм. Эхилхынгээ урда бидэнтэй уулзажа, түни түбшэнөөр зугаалаа һэн. Тиигээд намда хандан: «Зай, тэр эрдэмтэй боложо ябанабши? Гэртэхиншни, эжы ахай хоёршни һайн гү? Тэдэнэртээ бэшэг бэшэнэ гүш? Бэшэжэ байха хэрэгтэй. Тэдэниинь ходо һанаагаа зобожо һуугааб даа. Тиимэ байдаг юм ха юм, — гэжэ асуун хэлээд: — Таанадай урда номоо уншаха гээшэмнай бэрхэтэйл хэрэг ха даа. Зүрхэ алданги байналби. Таһа шүүмжэлээд, оро бодогүй үлдэжэрхихэгүй зон аабта», — гэжэ хүхин, ехэ аятайгаар энеэгээ бэлэй. Би бага ажаглаһан, адуулһан байхаб. Хоца Намсараевичые бардамшаг хүн байгаа гээд һанагшад байжа болохо. Үнэндөө тиимэ бэшэ һэн. Номохон, даруу, бэеэ барина, юумэ хүлеэжэ шадаха хүн байгаа. Повестьёо уншахынгаа урда тээхэнэ үсөөхэн тобтой үгэ хэлэжэ, шэнэ номойнгоо «намтартай» бидэниие танилсуулаа бэлэй. Повестьёо зөөлэхэнөөр аад, намдууханаар уншаа һэн. Үгэ, үгүүлэл бүхэниинь [illegible], тодорхойгоор дуулдажа байгаа бэлэй. Уншаха бүринь, бидэнэй урда һонин һонин, зүрхэ хүдэлгэмэ хүбсхалта зураглалнууд эбхэржэ байгаа һэн гээд һанагдана. Саашадаа халажа, бүри гоёор уншажа эхилээд, һүүлдэнь уб улаан боложо халуудашоо һэн.

Энэ үеһөө хойшо Хоца Намсараевич Намсараевтай ходо уулзажа, һайн һайхан үгэ, захяаень дуулагша һэм: «Түрэл арадайнгаа аман зохёол һайн мэдэхэ, хэблэгдэһыень ехээр уншаха хэрэгтэй. Аман зохёол соо хамаг түсэтэй, гэрэлтэй, удхатай, түүхэтэй юумэнүүд дүүрэн байха. Арад түмэнэйнгөө иимэ эшэ онол түгэлдэр баялигые мэдэхэгүй байгаа һаа, һургуулитай, эрдэмтэй хүнүүд болохо гээшэмнай бэрхэл байха даа». Энэнь ехэл түсэтэй, зүб, үнэн һургаал байгаа гээд ходо һанадагби. Хоца Намсараевич өөрөө арадай аман зохёолнуудые һайн мэдэдэг, тэдэнэй асари һайханиие, гүн гүнзэгыень тайлбарилдаг байгаа. Хөөрэлдэжэ һуухадаа, тэрэ зохёолнууд соохи хурса, хурдан, «шэжэр алтан» шэнги, шэнхинээтэ үгэнүүдые дурдаад, хөөрөөгөө улам ханхинама, улам гүнзэгы, улам хүсэтэй болгодог һэн. Өөрынь суглуулһан, өөрынь бэшэжэ абаһан субад эрдэнитэ зэндэмэнинүүд олон һааб даа. Эдэнэйнь алтан ошод Хоца Намсараевай зохёолнууд соогуур ялабхилдаг ха юм.

1936 он манай республикын түүхэдэ онсо һуури эзэлнэ. Промышленностиин, хүдөө ажахын болон соёл гэгээрэлэй түрүү түлөөлэгшэд алдарта Москва ошожо, парти, правительствын ударидагшадтай уулзаһаниинь түүхын түрүүшын хуудаһануудта алтан үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй. Эдэ түлөөлэгшэдэй дунда Хоца Намсараевич Намсараев — республикын элитэ уран зохёолшо байлсаһан. Делегациие Михей Николаевич Ербанов толгойлоо һэн. Өөрынгөө суута түлөөлэгшэдые арад зон хүндэтэйгөөр үдэшөө бэлэй. ПВЗ-гэй коллективһээ Рандал Рабданов бидэ хоёр, үшөө хэдэн хүн вокзал дээрэ ерэжэ, Хоца Намсараевичые бусад нүхэдтэйнь хамта үдэшэһэн байгаабди. «Мэндэ һайн ябажа ерэгты, Хоца Намсараевич», — гээд гарыень бариһанаа һананам. Москвада партиин болон засагай ударидагшадтай халуунаар уулзажа, орден хайрада хүртөөд, Хоца Намсараев өөрынгөө номые тэдэнэртэ бэлэг бариһан байгаа. «Нэгэ номни үлэшоод, али ударидагшадань үгөөгүйгөө ойлжо ядан, хэмгүй тээлмэрдэшоод байхадам, И. В. Сталин Г. К. Орджоникидзе тээшэ заагаад, «он», «он» гээ бэлэй. Номоо харахадам, нээрээ Орджоникидзиин түрүүн бэшэгдэһэн нэрэ байгаа һэн», — гэжэ Хоца Намсараевич хожомынь хөөрөө.

1938 онһоо эхилжэ, Хоца Намсараевич Намсараевтай хамта «Бүряад-Монголой үнэн» газетэдэ хүдэлөө һэмди. «Зай, нигээд «Үнэн» газетэдээ хамта хүдэлхэмнай гээшэ. Энэ ехэ һайн... Газетээ ехэ һонин, хурса «эди шэдитэй» болгохобди гээд хэлээ бэлэй. Хоца Намсараев ехэ эдэбхитэй, юумэ һанажа ядахагүй, хүхюутэй, зан һайтай хүн байһан. Хоца Намсараев ходо һонирхолтой юумэ хөөрэхэ, эршэтэйхэн фельетонуудые бэшэдэг һэн. Забһартаа шатар табижа, гай галаб болохо. Шүүгдэхэдээ, ехэ һанаата болохо, урмаа хухархадал гэхэ. Шүүхэдээ хүхихэ, хурса мэргэн үгэнүүдые хэлэхэ. Баян дэлгэр дособхитой хүн байгаа гээд һанагдана.

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ шуһата фашизмые бута сохиһон Агууехэ Илалтые магтаһан зохёолнуудаа Хоца Намсараевич уншажа үгэдэг һэн. Энээнһээнь уламжалаад, асари ехэ илалта тухай, энхэ амгалан саг тушаа, уласхоорондын байдал тухай, «хүйтэн дайнай» муу муухайе үзэн ядаһан үргэн хөөрэлдөөн болодог байгаа. Дайнай үедэ Хоца Намсараевай бэшэһэн «Эдиршүүл» гэжэ повестиинь редактор байһан хүм. Анхаралтайгаар уншаад, нэгэ бага ажаглалтануудые хэбэб. Хоца Намсараев сухалдажа, дураа гутажа болохо гэһэмни, харин: «Нээрээл энэмни һулабтар зохёол байгаа гээшэ ха», — гээд, зүб, зүйтэй ажаглалтанууд гэһэн бэеэрээ, хүнэй һанамжада, хүнэй зүбшэлдэ ехэ зүбөөр, хайхарамжатайгаар хандажа, минии сэдьхэл ехээр баясуулаа бэлэй. Тиимэ номгон, хүлеэсэтэй зохёолшо байһанаа Хоца Намсараевич иигэжэ харуулаа.

Хоца Намсараевай жабхаланта жаран наһанайнь ой 1949 ондо гүйсөө бэлэй. Хирэгүй һайхан жаран наһаниинь манай уран зохёолшодой дунда эгээл түрүүшын ой байжа, үргэн дэлгэрээр, үлзы һайханаар үнгэргэгдэһэн байгаа. Хоца Намсараевай уран зохёолой болон олониитын ажал ябуулга тухай элидхэл би хэһэн байгааб.

— Бүряад арадай соёл культурын, уран зохёолой элитэ ехэ түлөөлэгшэдэй нэгэниинь Хоца Намсараевич Намсараев мүн болоно. Хоца Намсараев бүряад совет литературын эхи табигшадай ахамад нэгэниинь гэжэ мэдэнэбди. Хоца Намсараевич хүндэ хүшэршье һаа, гэрэлтэй гэгээн замаар ябажа ерээ. Тэрэнэй жаран жэлэйнь намтар ажалай, тэмсэлэй, уран зохёолой, илалтын түүхэ мүн гээд мэдэнэбди. Энэ гайхамшагтай үдэрөөрнь Хоца Намсараевич Намсараевта сэдьхэлэй халуун баяр хүргэе, — гээд элидхэлэй эхиндэ хэлэгдэһэн байха. Һүүлээрнь баяр баясхалан хүргэһэн амар мэндын алтан адресууд болон гарай һайхан бэлэгүүд Хоца Намсараевта барюулагдаа бэлэй. Хоца Намсараевай жаран наһанайнь ойгоор элидхэл хэһэндээ, би үнэхөөр омогорхожо ябадаг байхаб.

Хоца Намсараевичай 60 наһанай ойе СССР-эй Уран зохёолшодой холбоон Москвада ехэ үргэнөөр, талархал ехэтэйгээр үнгэргэжэ, совет арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай эгүүридэ мүнхэ интернационализмын һаруул һайхан һайндэр болгоһыень мартахаар бэшэ. Манай ахамад зохёолшын алдарта зам тухай удха түгэлдэр, уран хурса элидхэл Николай Семенович Тихонов хэлээ бэлэй. «Агууехэ социалис ороноймнай суута уран зохёолшодой зэргэдэ совет бүряад литературада эхи табигшадай ахамад нэгэн Хоца Намсараевич Намсараев ехэ, хүндэтэй һуури эзэлжэ, коммунизмын түлөө нангин тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсон ябана», — гээд Николай Семенович омогорхолтойгоор тэмдэглээ һэн. Һүүлээрнь элитэ олон зохёолшод, республикануудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэжэ, Хоца Намсараевичта, бүряад арадта халуун баяр хүргөө.

1950 оной һүүлдэ Бүряадай уран зохёолой үдэшэнүүд Москвада үнгэргэгдэһэн юм. Һайханаар, үргэн далайсатайгаар үнгэрөө бэлэй. А. А. Фадеев ехэнхидээ өөрөө ударидаа һэн. Маанадай Москва ерээд, СССР-эй Уран зохёолшодой холбоондо ороходомнай, Александр Александрович Фадеев, Николай Семенович Тихонов, Константин Михайлович Симонов, Анатолий Владимирович Софронов болон бусад Хоца Намсараевай, Цэдэн Галсановай болон бэшэ нүхэдэймнай гарнуудые барижа, халуунаар мэндэшэлээд, Хоца Намсараевичтай удаан хөөрэлдэжэ, ехэл талархажа байһыень элеэр һананам.

Хоца Намсараевич Намсараевай элүүр энхэ ябахадань, тэрэнэй удха түгэлдэр, уран гоё зохёолнуудайнь табан томо боти хэблэгдэн гараһан байгаа. Эдэ ботинуудайнь редакторай нэгэниинь би байһан хүм. Энэ үүргые дүүргэжэ байхадаа, Хоца Намсараевичтай айхабтар нягта холбоотойгоор ажаллаһан байгаабди. Табан ботиингоо хэблэлһээ гараад байхада, Хоца Намсараев бидэндэ баяр хүргэжэ:

— Наһан соогоо бэшэһэн юумэнүүдыем согсолжо, иимэ табан һалаатай, табан ботитой нэгэ ехэ захата болгобот, — гэжэ хэлэһэниинь мүнөө магтаал шэнги һанагдадаг.

Ташкентдэ болоһон Ази, Африкын оронуудай уран зохёолшодой нэгэдэхи ехэ хуралдаанда хабаадаһан түби дэлхэйн олон түлөөлэгшэдэй дунда манай Хоца Намсараевич Намсараев байлсаа. Ахамад зохёолшотой хамта поэт Чимит-Рэгзэн Намжилов ошолдоо һэн. Холын замда тэдэнэй мордоходонь, би аэропорт хүргэжэ үгөө бэлэйб. Замдаа һайн һайхан ябажа, хэрэг үйлэеэ эрхимээр дүүргэхыень хүсэхэдэм:

— Эб найрамдалай эгүүридэ мүнхэ хэрэг хэзээшье мандаха ёһоороо мандаха, — гэжэ Хоца Намсараевич эршэ зориг түгэлдэрөөр харюусаха зуураа: — Баяртай, Цырендоржо, — гэһыень мартахаар бэшэ байдаг.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар Хоца Намсараевич Намсараевай хэдэн дахин һунгагдаһые мэдэнэбди. Үргэн олон һунгагшадтаяа уулзажа, Коммунис парти болон Совет правительствын гайхамшагта бодолго тухай, Верховно Соведэй сессинүүдэй хүдэлмэри тушаа хөөрэжэ үгэхэ гэжэ Хоца Намсараев ходо эрмэлзэдэг һэн. Арад зоной хүсэлые хангалгада, тэдэнэй ажамидаралай хэрэгтэ бэеэрээ оролсодог хүн байһан. Һунгагшадтаяа хөөрэлдэхэдөө, тэдэнэй асуудалнуудта харюусахадаа, ехэ зөөлэн зохидоор, урин эльгэтэйгээр хандадаг бэлэй. Эдэ һайн һайхан талыень хүнүүдэй магтадаг, дэмжэдэг байһые һайн һананабди. Арадай депутат, арадай һунгагдамал иимэл байха ёһотой гээд һанагдагша һэн.

Уран зохёолшо Жамьян Балданжабон 1959 оной март һарада табин наһаяа гүйсөө һэн. Хоца Намсараевичтай хамта уран зохёолшын 50 наһанай ойн баярта би ошоо һэм. Хоца Намсараев, Цокто Номтоев, Балдан Санжин, Жамьян Балданжабон, Арсалан Цыдып хоёр Жамбалонтон болон бусад тэндэ байлсаа һэмди.

Хоца Намсараевич Намсараевай түрэһөөр наян табан наһа гүйсэһэнэйнь ой 1974 оной зунай эхеэр тэмдэглэгдээ һэн. Баяр-гашуудалай суглаан дээрэ Дамба Жалсараев, Цырен-Анчик Дугарнимаев, Африкан Бальбуров, Цэдэн Галсанов, Дольён Мадасон болон бусад үгэ хэлэжэ, Хоца Намсараевай ажал ябуулга, ажабайдал тухай хөөрэлдөөн болоһон байгаа. Тэдэнэй дунда бишье үгэ хэлээ бэлэйб. Олон жэлэй турша соо би Хоца Намсараевичта ойрохон, дүтэ ябааб. Тэрээнтэй хамта хүдэлөөб. Алдартай ахамад зохёолшын нэгэ онсо зүйлые тэмдэглэхэеэ һананам. Хоца Намсараевич урдань, хаанта засагай үедэ гимназида һураагүй, университет дүүргээгүй һэн. Ябууд, өөрөө шахуу һураһан хүн. Гэхэтэй хамта Хоца Намсараевич Намсараев ехэ юумэ мэдэхэ, эрдэм бэлиг түгэлдэр хүн бэлэй. Дэлхэйн, илангаяа Азиин оронуудай, Россин түүхэнүүдые һайн мэдэдэг һэн. Энэдхэгэй, Түбэдэй, Манжуурай, Балын ороной, Монголой бусад зарим оронуудай ном сударнуудтай, арадуудай аман зохёолнуудтай танил байгаа. Мүн Россин, Францин, Хитад болон бусад хэлэнһээ монгол хэлэн дээрэ оршуулагдаһан номуудые һайса уншаһан, мэдэхэ байһан. Эдэ бүхые үзэхэдөө, уншахадаа, Хоца Намсараев социальна, политическэ, философско талануудыень ангиин талаар, марксизм-ленинизмын эшэ онолой талаар илган хараха гэһэн партийна шэнжэ шанартай байһаниинь мэдээжэ. Бүряадай түүхые, угай бэшэгүүдые, арадай аман зохёолнуудые, ородһоо оршуулагдаһан дэбтэрнүүдые, бүряад номуудые бүри һайн мэдэхэ һааб даа. Ород номуудые ород хэлэн дээрэнь ходо үзэдэг, уншадаг заншалтай һэн. Иимэһээ Хоца Намсараевич үнэхөөр эрдэмтэй хүн байгаа гэһэн тобшолол сэхэ хэгдэхэ байна. Энэ талаар профессор Гарма Дансаранович Санжеев 1950 ондо Москвада иигэжэ хэлээ һэн: «Хоца Намсараевич Намсараевые Дурна зүгэй ехэ эрдэмтэй хүн гээд тоолонаб».

Нэгэтэ Москвагай агууехэ нангин Улаан талмай дээрэ ябажа ябахадаа, Хоца Намсараевич иигэжэ хэлээ һэн:

— Анхандаа дарлагдаһан бага буурай арад зоной эрхэ сүлөөнь энэ Кремлиин ордон сооһоо, энэ Улаан талмайн үбсүүн дээрэхи эрдэниин шулуун Мавзолей соо хэбтэһэн агууехэ Ленинэй гарһаа, энэ Улаан талмай дээрэ жагсаһан хубисхалай хүсэнһөө үгтэһэн байха.

Зүб даа, зүб. Хамаг һайхан, тунгалаг, агууехэ юумэнүүднай Ленин багшын гайхамшагта сурталай, тэрэнэй мүнхэ хэрэгүүдэй ашаар бүтээ! «Алтан бэедэ һүгэдэнэм» гэһэн Хоца Намсараевай шүлэгһөө найман мүр дабтая:

Наран дээрэ хэды ехэ
Дүлэн гэрэл орьёлооб,
Тиимэ хүсэтэ хэды ехэ
Тэмсэлэй далай
долгилооб!
Тэрээн шэнги гэрэлтэй
Эсэгэ Ленинэй һургаал.
Тэрээн шэнги долгитой
Эсэгэ Ленинэй тэмсэл...

***) Тус дурдалга 1975 ондо «Байгал» журналай 5-дахи номерто гараха юм.**

ХҮРШЭНЭРЭЙ КОНЦЕРТ

Хоринн аймагай уран һайханай бүлгэмэй гуша гаран артистнар соёлой таһагые даагша Владимир Бадмажапович Балдановай хүтэлбэри доро хүршэ Хэжэнгын голой ажалшадта айлшалаад бусажа ерэбэ. Хүршэнэрэй табиһан концертын программа яһала баян. Тэрэнэй репертуарта дуунууд, хатар танцанууд, уран хурсаар уншаха шүлэг, зохёолнууд, эстрадна оркестр, сценкэнүүд, конферанс гэхэ мэтэ искусствын элдэб янзын жанрнууд ороно.

Д. Жалсараевай үгөөр бэшэһэн композитор Б. Цырендашиевай «Хоринн аймаг» гэһэн дуугаар концерт эхилээ. Уран һайханай бүлгэмэй бүлэг дуушад энэ дуу ехэ урагуу һайхапаар гүйсэдхөө. Тиихэдэ Үдын 10-дахи классай һурагша Цыренбазар Бадмажапов залгалдуулан дуулаһан байна.

Дуушадые хатаршад һэлгэн абана. Молдавска хатарые эстрадна ансамблиин гүйсэдхэхэдэ, Хэжэнгын соёлой байшанда сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар үдэшөө һэн.

Хоринн соёлой байшангай эхэнэрнүүдэй бүлэг артистнар А. Софроновой шүлэгөөр композитор С. Кацын зохёоһон «Брянскын ой тайга һүрөөтэйгөөр шууяа» гэһэн дууе уянгатай һайханаар дуулажа, харагшадай магтаалда хүртөө. Поэтесса Ю. Друнинагай «Зинка» гэжэ шүлэгые Светлана Елистратова уран хурсаар уншаа.

Концерт харагшадай дура татажа, һонирхолтойгоор үнгэрөө. Манай олонациональна Эхэ ороной арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае, бэе бэедээ туһалалсалгын һайн һайхан шэнжые гэршэлһэн совет болон бүряад уран зохёолшодой, композиторнуудай зохёолнууд сценэ дээрэһээ зэдэлээ.

В. НИМБУЕВ.

Зүүн гарһаа — замбуулинай американ «Аполлон» онгосын экипаж — астронавтнууд Ванс Д. Бранд (дээрэнь), Дональд К. Слейтон ба Томас П. Стаффорд. Баруун гарһаа — «Союз» онгосын экипаж Валерий Кубасов ба Алексей Леонов.

ТАСС-ай фотохронико.

ДЕПУТАДУУДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

АЛТАЙН ХИЗААР. Барнаулай химиин утаһанай комбинат — түрүү предприяти. 1974 ондо туйлаһан амжалтануудайнгаа түлөө комбинат КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан туга хүртэһэн юм.

Коллективэй туйлаһан амжалтануудта депутадай бүлэгүүдэй хэһэн хубита ехэ. Бүлэгтэ комбинадай 26 хүдэлмэрилэгшэороно. Тэдэнэр ажалшадайнгаа ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдалаар һонирходог, баян дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулан үгэдэг, социалис мүрысөөнэй ябасаар һонирходог байна.

Утаһа ээрэлгын цехэй мастерай туһалагша Ленинэй ордено П. С. Баннов — комбинадай ветеран. Городской Соведэй депутат Павел Степанович лаборантка Надежда Журба гэгшэтэй хамта комбинадай газ сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ УХААН БОДОЛОЙ БА ҺАНАЛ ҺЭШХЭЛЭЙ ЭРИЛТЭ

Буу зэбсэг хуряахын түлөө дайнай һүүлээрхи бүхэли гушан жэлдэ Советскэ Союзай шууд сэхээр, эсэшэ сусашагүйгөөр хэжэ байһан үргэн ехэ тэмсэлдэ мүнөө шэнэ, шухала шэглэл нээгдэбэ. Хүн зониие олоор хюдадаг шэнэ түхэлэй буу зэбсэг, иимэ зэбсэгүүдэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ тушаа хорилто хэхэ гэһэн дурадхал КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев һунгагшадай урда үгэ хэлэхэдээ оруулаа.

Советскэ Союзай шэнэ үүсхэл дэлхэй дээрэ ехэ һонирхол үүсхээ. Американ сенатор Д. Пелл иигэжэ мэдүүлбэ: «Энэ дурадхалые Холбоото Штадууд ехээр һайшааха ёһотой. Пандорын хайрсаг хааха гээшэ (шэнэ, һүртэ муухай буу зэбсэг зохёон бүтээхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ) Совет правительствын гү, алиород арадай аша туһада таараалдахаһаа гадна, американ арадай, мүн бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада тааралдана». Л. И. Брежневэй үүсхэл гаргаһантай дашарамдуулан, США-гай нүгөөдэ сенатор У. Хэтауэй иигэжэ онсолон тэмдэглээ: «Буу зэбсэг саашадаа яаралтайгаар бүтээлгые хизаарлаха мүнөөнэй нэгэшье арга боломжые алгасажа болохогүй... Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта имагтал баяр хүргэхэ байнаб».

Хүн зониие олоор хюдадаг шэнэ түхэлэй буу зэбсэг байгуулхые хорихо шухалын шухала зорилго шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Мүнөөнэй наука, техникын угаа ехэ хүгжэлтэ ядерна зэбсэгтэ орходоо бүри һүртэй зэбсэг байгуулха ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ хүн бүхэндэ ойлгосотой.

Жэшээлхэдэ, мүльһэн сэбдэгые хайлуулжа, ехэ һандаралай, зорюута хэгдэһэн үерэй болохоор, агаарые бузарлахаар гү, али температура ехээр хубилгахаар зэбсэг түхеэрхэ бодото арга боломжын бии байһан тухай «Вашингтон пост» мэдээсэнэ. Ядерна зэбсэг шэнги хүн зондо ехэ аюултай «ухаан сэдьхэл муудхаадаг газ» байгуулха аргатай байһан тухай «Гардиан» багсаамжална. Ондоошье һүртэ зэбсэгүүдые бүтээхэ арга боломжонууд тухай харин бусадшье шэнжэлэгшэд бэшэдэг байна.

Яаба хээбэшье, мүнөөнэй байдалай бодото баримта юу харуулнаб гэхэдэ, хүн зониие олоор хюдаха шэнэ буу зэбсэгэй байгуулагдаха замые батаар хааха шухала байһан тухай хүн түрэлтэнэй ухаан бодол ба һанал сэдьхэл эрилтэ табина. «Энэ зорилго дүүргэхын тула хэдэн олон гүрэнүүдэй, түрүүшын ээлжээндэ ехэ гүрэнүүдэй зүгһөө оролдолго гаргагдаха зэргэтэй. Советскэ Союз ба Холбоото Штадууд нэгэ шэглэлтэй ябуулга хээд байгаа һаа, энэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бага бэшэ туһа нэмэри оруулжа шадаха байгаа гэжэ бидэнэр тоолонобди», — гээд Л. И. Брежнев заана.

Советскэ Союзай шэнэ үүсхэлэй шухала байһые онсолон тэмдэглэхэ, буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые хизаарлаха тушаа совет бусад дурадхалнуудые зааха зуураа, Баруун Германиин «Генеральна анцайгер» иигэжэ бэшэнэ: «Буу зэбсэг хуряаха тэмсэлые СССР дахяад толгойлжо ябана» гэжэ шэнээр лаблагдана. Энэ талаар Советскэ Союзай, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудай оролдолгонууд эб найрамдалда дуратай бусад бүхы хүсэнүүдэй оролдолгонуудтай хамтархадаа, һайн үрэ дүн үгэнэ. Буу зэбсэг хуряаха хэмжээнүүдтэ хамаатай уласхоорондын олон талаһаа баталагдаһан долоон хэлсээн мүнөө хүсэндөө оронхой. Стратегическэ буу зэбсэг түхеэрэлгые хизаарлаха, ядерна дайнай аюул зайсуулха тухай совет-американ хоёр талын хэлсээнүүдые эдэндэ нэмээхэ хэрэгтэй.

СССР-эй ба США-гай делегацинуудай хэлсээнүүд Женевэдэ һаяхан дахяад эхилбэ. 1985 оной декабриин 31 хүрэтэрхи үе соо стратегическэ добтолгын зэбсэг хизаарлаха тухай тодорхой договор баталха зорилго эдэ хэлсээнүүдэй үмэнэ табигдана. Стратегическэ зэбсэг саашадань нэмээхэгүй хэмжээн тухай Л. И. Брежневэй, США-гай президент Дж. Фордын 1974 оной эсэстэ үгээ ойлгосоһон «Владивостокско мандадые» хоёр делегаци хүтэлбэри болгохо ёһотой. Мүнөөнэй эрхэ байдалда энэ үгээ ойлголсолго али али талын эрилтые зүбөөр харуулна, ямаршье талын аюулгүй байдалые адляар хангана.

Владивостогто үгээ ойлголсолгын үндэһөөр стратегическэ буу зэбсэг хизаарлаха асуудалнуудые шиидхэхын түлөө Советскэ Союз шууд сэхээр, үгэ дуугүйгөөр тэмсэнэ. «Стратегическэ буу зэбсэг түхеэрхэ мүрысөө» болюулхые эрмэлзэхээр бэлэн байһан тухайдаа США-гай правительство өөрынгөө зүгһөө мэдүүлгэ хэхэ зэргэтэй.

Гэхэ зуура, совет-американ үгээ ойлголсолгодо дурагүйшүүл элдэб ябуулга хэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Сенатор Г. Джексонэй бүлэг энэ талаар һэжэглэмэ ябуулга хэнэ. Американ хэблэлэй гэршэлһэнэй ёһоор, Владивостогтохи үгээ ойлголсолгые болюулхын, договор зохёон баталалгада һаад ушаруулхын тула энэ бүлэг правительствада баалалта хэхые һэдэнэ.

Европодо, мүн манай бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бүри батаар, улам һайнаар хангаха шэнэ ехэ алхам ойрын сагта хэгдэжэ шадаха гээд совет хүтэлбэрилэгшэдэй һунгагшадай үмэнэ хэлэһэн үгэнүүд соо заагдана. Энэ хадаа, тусхайлбал, Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба буу зэбсэг хороохо тухай Венэдэхи хэлсээнүүдтэ хабаатай. Эдэ хэлсээнүүдэй амжалтатай байхын тула өөһэдынгөө сэрэгэй байдал шангадхаха арга болон, эдэ хэлсээнүүдые хэрэглэхэ һэдэлгэнүүдһээ баруун оронуудай арсахань шухала болоно.

Совет тала Венын хэлсээнүүдтэ ехэ анхаралтайгаар хандана. Юуб гэхэдэ, Европо түбиин түбтэ сэрэгүүдэй урда урдаһаа харилсажа байлгые бага болгохо гээшэ ехэ, шухала удха шанартай асуудал болоно. Ямар нэгэн гүрэнэй аюулгүй байдалда түбэг татахаар бэшэ хэлсээ баталха зам нээжэ үгэхөөр дурадхалнуудые ГДР, Польшо ба Чехословакитай хамта Советскэ Союз нэгэ, хоёрһоо оло дахин оруулһан байна. Эдэ дурадхалнуудай һүүлшынхинь 1975 оной мартда оруулагдаһан юм. Энэ дурадхал хадаа али алиндаа таарамжатай шиидхэбэринүүдые абахаар оролдодог байһанай гэршэ боложо үгэнэ. Тиигэбэшье баруун оронууд тааруутүй бодол баримтална. Али алиндаа тэгшэ хороолто хэхэ, али нэгэнэйнгээ сэрэгэй талаар булюу бэшэ байха гэһэн зүбшэлэгдэһэн шухала гол ёһонуудһаа зайсаха эрмэлзэлгэ НАТО-гай оронуудай хараа бодолһоо элирнэ. Тобшоор хэлэхэдэ, Венэдэхи хэлсээнүүдэй байдал нимэ гэбэл, буу зэбсэг хуряаха шухала асуудал саашадань зүбшэн хэлсэлгэ баруун оронуудай делегацинуудһаа дулдыдаха байна.

Хойто-Атлантиин бүлэглэлэй сэрэгэй гаргаша һүүлшын 20 жэл соо хоёр дахин нэмээ. Сэрэгэй зорилгоор НАТО-гай оронууд 1974 ондо угаа ехэ мүнгэ зөөри — 132 миллиард доллар гаргашалаа. Зарим баруун оронуудта сэрэгэй бюджет нэмэжэл байһаар. Сэрэгэй гаршада мүнгэ зөөри шэнээр һомололгые хуули гаргалгын зургаануудаар баталуулхын тула сэрэгэй зургаанууд угаа ехэ оролдоно.

«Энэ хэрэг ондоо шэглэлтэйгээр шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Сэрэгэй бюджет хороохые бидэнэр оролдонобди, тиигэхыень бусад гүрэнүүдые уряалнабди. Манай орон буу зэбсэг хизаарлаха ба хороохые, буу зэбсэг хуряахые ехээр оролдодог байгаа, мүнөөшье оролдоһоор», — гээд Л. И. Брежнев онсолон тэмдэглэһэн байна.

Б. ДМИТРИЕВ.
(АПН).

Уласхоорондын шэнжэлэл

Аргентинэдэ юун болоноб?

Аргентинэ — 25 миллион хүн зонтой, яhала хүгжэнги экономикотой Урда Америкын республика юм. Үнгэрhэн долоон хоногой турша соо энэ республикые үзэгдөө дуулдаагүй ехэ хэмжээнэй бүгэдэниитын забастовко доhолгоо. Оронойнь түүхэдэ үзэгдөөгүй ушар болоо: зонхилхы перонис правительствын хэды дурагүй байбашье, энэ забастовко соносхогдоhон байха юм. Иимэ «эгээл hүүлшын хэмжээ» абамаар ямар юумэн Аргентинын ажалшадые баадхааб?

Һүүлэй үедэ Аргентинэдэхи экономическа байдал эрид муудаа: промышленна үйлэдбэри, ондоо гүрэнүүдтэ эд бараа худалдалга бага болоо, саарhан мүнгэнэй сэн ехэ түргэнөөр буураа. Экономическа кризисэй эдэ бүхы бэрхэшээл дарамтые правительство хадаа ажалша зоной хүзүүн дээрэ ашаха гэжэ hэдэhэн юм. Правительствын абаhан хэмжээнүүдэй hүүлээр юун болооб гэхэдэ, иимэ байна. Гансал июнь hарын турша соо үдэр бүриин хэрэглэмжын зарим эд хэрэгсэлнүүдэй сэн хоёр дахин ехэ болоhон, харин ажабайдалай сэн 35 процентээр дээшэлhэн байха юм. Энээнтэй нэгэн хамта эдэ хэмжээнүүдhээ, «Опиньон» газетын бэшэhэнэй ёhоор, томо баяшуул, ехэ ехэ помещигүүд шүүбэритэhэн байна.

Орон доторнь нэгэн доро эгээл хархис этэгээдүүд эдэбхижэбэ. Тэдэнэр нютагай болон хариин монополинуудтай холбоотой юм. Эдэ этэгээдүүд демократическа хүсэнүүдтэ эсэргүү шуhата гүрдэлгэ ааша үүдхэhэн байгаа. Ехээр шууяhан «Аргентинын коммунизмда харша альянсын» хюдаhан зоной тоо хэдэн зуугаад болодог. Эдэ хархис этэгээдүүдтэй полици ами нэгэн болонхой: профсоюзай хүтэлбэрилэгшэдые үдэр бүри арестовалдаг юм.

Эдэ бүгэдэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, дотоодын ба гадаадын хархис этэгээдүүд үргэн ехэ добтолго хэжэ эхилбэ гээшэ. Тэдэнэр наhа бараhан президент Пероной эхилhэн, мүн 1973 ондо болоhон hунгалтын үедэ 30 процент hунгагшадай дэмжэhэн демократическа хубилалтануудые буруу hүргэхэ гэжэ hэдэhэн байгаа. Хархис этэгээдүүд правительствада хашалта хэжэ эхилээ. Тиигэжэ оронoй политическэ хараа шугамые баруунай зүг руу шэглүүлхэ гэжэ hэдэhэн, гүрэнэй урбалта хэхэеэ бэлдэhэн байгаа. Энэ ушарта оппозиционно партинууд нэгэнтэ бэшэ зааhан, правительствые шүүмжэлhэн, арад зониие hэргэг байхыень уряалhан юм.

Монополинуудай ба хархис этэгээдүүдэй энэ добтолгодо Аргентинын ажалшад бүгэдэниитын забастовко хэлгээр харюусаhан байна. Аргентинын ажалшад энэ удаа гансал экономическа эрилтэнүүдые табяа бэшэ. Харин тэдэнэр демократическа хубилалтануудые хэхэ гэhэн хуушанайнгаа политическэ хараа шугам дахин бэелүүлхын түлөө, 1973 ондо дуугаа үгэhэн эдэ хубилалтануудай түлөө эрид шангаар тэмсэнэд. Эгээл тиимэhээ забастовко хэhэн хүнүүд тон баруунай үзэлтэй хоёр министрнүүдые — социальна хангалгын министр Л. Реги ба экономикын министр С. Родриго гэгшэдые тушаалhaань буулгаха гэhэн эрилтэ табяа. Эдэ министрнүүд монополинуудай тала хараад, оронoо түрүү шэнжэтэй хубилалтануудай замhaа хадууруулха гэжэ hэдэнэ.

Ажалшадай хүсэтэ ехэ энэ тэмсэл хадаа президент Мария Эстела Мартинес де Перон гэгшые өөрынгөө түрүүн абаhан шиидхэбэриhээ арсажа, шэнэ хамтын договорнуудые мэдэрхыень баадхаhан байгаа. Эдэ договорнууд хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай салин хүлhэ нилээд ехээр дээшэлүүлхэ ябадал хараална. Аргентинын Коммунис партиин өөрынгөө абаhан мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэhэнэй ёhоор, ажалшад, демократическа ба патриотическа хүсэнүүд шухала илалта туйлаhан байна. Зүгөөр орон доторхи политическэ кризис үшөө дабагдаагүй байhaар. Тушаалhaа бууха тухай хамтын мэдүүлгэ баряашье hаа, урдань байhан правительство хүдэлhэн зандаа. Правительствahaa Л. Реги С. Родриго хоёрые гаргаха тухай ажалшадай табиhан эрилтэ мүнөө болотор бэелүүлэгдээгүй байха юм. «Үргэн ехэ демократическа коалициин үндэhөөр гражданско-сэрэгэй правительство байгуулхын» түлөө Аргентинын компарти тэмсэнэ. Ажалшадай табиhан олохон эрилтэнүүд орон доторнь, тэрэ тоодо зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зүгhөөшье эгээл үргэнөөр дэмжэгдэнэ. Энэ ушар угаа эли бодо байна.

Орон дотор бии болоhон кризисые политическэ ёhoop шиидхэхэ хэрэгтэй, ондоогоор хэлэбэл демократическа хубилалтын ябасые хамгаалха, бэхижүүлхэ дам саашадань хүгжөөхэ шухала гэhэн тобшолол Аргентинын улам бүри олон хүн зон хэдэг болоо. Тэдэнэй hанамжын ёhoop, имагтал бүхы патриотическа хүсэнүүдэй — гражданска ба сэрэгэй — бата нэгэдэл энэ зорилгые шиидхэжэ болохо байна.

Африкын шэнэ гүрэн

Үнгэрhэн долоон хоногой турша соо Коморско аралнуудай бэеэ даанхай байдал соносхогдоо. Эдэ аралнууд Индиин океандахи Мозамбигай хоолойдо оршодог Франциин «далайн саанахи газар» байhан юм.

Иимэ шиидхэбэри дүрбэн аралнуудhaа бүридэhэн энэ газар нютагай депутадуудай палата баталан абаа hэн. Ингээд ерэхэлээрээ, Африкын политическэ карта дээрэ бэеэ даанхай үшөө нэгэ гүрэн бии болобо гээшэ. Энэ гүрэн дотор 300 мянган хүн зон ажаhуудаг.

Коморнууд хадаа үнгэрэгшэ зуун жэлэй тэн багаар Франциин колони болоо hэн. Колониализм эдэ аралнуудай экономическа ба социальна хүгжэлтые удааруулдаг байгаа. Франциин «Франс нувель» журналай тэмдэглэhэнэй ёhoop, аралнуудай хүн зоной 90 гаран процентнь үзэг бэшэг мэдэхэгүй, тэндэ медицинскэ туhаламжа хэлэшэгүй муу байдалтай, индустриализацилга нуль гэhэн тэмдэг дээрээ тогтошонхой.

Коморнууд хадаа бодото дээрээ Франциин парфюмернэ промышленностиин «хамhабариин ажахы» болоhон байгаа. Эдэ аралнууд дээрэ ягаан пальмын, иланг-илангын ба базиликын 70 процентнь ургуулагдадаг. Эдэ хадаа суута француз дүхии үйлэдбэрилхэдэ хэрэглэгдэдэг юм. Эндэхи аралнууд ваниль үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ хоёрдохи hуури эзэлдэг, мүн бага бэшэ хэмжээнэй гвоздика, халуун үбhэ, копро үгэдэг. Гэбэшье энэ бүхы продукциие Франциин томо баяшуул шал үнэгүйгөөр худалдажа абадаг байна. Франциин баяшуул эдэ продуктнуудые дам саашань худалдажа оруулhан мүнгэнэйхиhөө 100—120 дахин үнэгүй сэнгээр худалдажа абадаг юм.

Ушар иимэhээ эдэ аралнуудта бэеэ даанхай байдал олгохо гэhэн эрилтэ hүүлэй жэлнүүдтэ оронойнь политическэ ажабайдалай гол анхаралда табигдаhан байгаа. Үргэн ниитэ арад зоной эрилтэ хашалта доро 1974 оной декабрь hарада Франциин колониальна захиргаан болбол бүгэдэ арадай асуулта хэхыень зүбшөөлөө үгэхэ баатай болоhон юм. Гурбан аралай улад зоной 95 процентнь бэеэ даанхай байдал соносхохын түлөө дуугаа үгөө, харин тиихэдэнь Майоттын, эгээл баян аралай хүн зоной 65 процентнь Францитай тогтооhон холбоо барисаагаа тэрэл хэбээрнь үлөөхын түлөө дуугаа үгөө.

Олон тоото баян феодалнуудай, наймаашадай ажаhуудаг «Майоттын хараа бодол» хадаа нэгэдэмэл гүрэн болгожо, Коморнуудта бэеэ даанхай байдал олгохоёо Франциин национальна суглаанай арсахадань хабатай зохид шалтагаан боложо үгөө hэн. Энээнтэй хамта Майотта дээрэ хариин монополинуудай, мүн энэ арал дээрэ байрлаhан Француз гадаадын легионой хүтэлбэрилэгшэдэй тухирhан сепаратис хараа шэглэл бүри шангадаа. Тиигэжэ эдэ аралнуудые амяарлан хубаарилха, Майоттые тэдээнhээ таhалха аюул тохёолдоо. Энээниие хүсэлдүүлхэгүйн тула, эдэ аралнууд Франциин зонхилхы бүлэгүүдэй дура зориг дууланrүйгөөр, бэеэ даанхай гүрэн болообди гэжэ өөhэдыгөө соносхоо hэн.

Национальна суглаан боложо хубилгагдаhан депутадуудай палата бүхы партинуудай түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн комитет байгуулаа. Энэ комитет дүрбэ hарын болзор соо Коморско аралнуудай конституциие найруулан зохёохо ёhотой.

Е. МИРНОВ, С. КУЛИК. (ТАСС).

МОНГОЛОЙ НОМОЙ АРБАН ҮДЭР

Улаан-Үдын «Знание» гэжэ номой магазинда июлиин 10-да Монголой Арадай Республикын номой арбан үдэр нээгдэбэ. Энэнь Монголой Арадай революциин 54 жэлэй ойдо зорюулагдана. Аха дүү совет, монгол арадуудай хоорондохи хани нүхэсэлэй мүн харилсаа холбооной улам бэхижэжэ байhые эдэ бүгэдэ эли бодо гэршэлнэ гээшэ. Һүүлэй гушан жэлэй туршада манай орондо 234 ном монгол хэлэнhээ оршуулагдажа, долоон миллион хэhэгтэйгээр хэблэгдэжэ гараhан юм. МНРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалай «Статьянууд ба хэлэhэн үгэнүүд» ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа, «Политиздадаар» барлагдажа гараhан байна.

Тиихэдэ «Наука» гэжэ номой хэблэл МНР-эй наукануудай Академиин президент Б. Ширендыбэй «Шэлэгдэмэл зохёолнуудые» ород хэлэн дээрэ гаргаhан юм. Буряадай номой хэблэлээр уран зохёолшо С. Удвалай «Хоморой хүн» гэжэ ном гараа бэлэй. Гадна «Монголой Арадай Революциин түүхын очеркнууд», «1921 оной Монголой Арадай революциин түүхэ», «Монголой Арадай республика» гэжэ нилээд горитойхон номууд hүүлэй жэлнүүдтэ хэблэгдэн гараhан байха юм.

Монголой зохёолшодой номууд манай ороной хорин арадай хэлэн дээрэ оршуулагдажа гараhан байна. Шэнэ монгол уран зохёолой үндэhэ hуури табигша Д. Нацагдоржын, мүн зохёолшод Ц. Дамдинсүрэн, С. Эрдэнэ, С. Удвал, Л. Чойжилсүрэн гэгшэдэй нэрэ совет уншагшадта hайн мэдээжэ. Тиихэдэ Л. Чойжилсүрэнэй «Мөөриин түерөөн доро» гэжэ роман совет уншагшадай дуратай номынь болоhон юм.

Монголой Арадай Республикын номой арбан үдэрэй туршада манай уншагшад К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин болон Ю. Цеденбалай зохёолнуудые худалдажа абажа болохо. Монгол арадай вождь Сүхэ-Баатар тухай номууд hонирхолтой байха. Гадна Улаан-Баатар хотые зураглан харуулhан, монгол хубсаhанай элдэб янзын нюусатай танилсуулhан альбомууд, уран зураашадай бүтээлнүүд, мүн Монголой үзэсхэлэнтэ hайхан байгаалиие, баялигые зураглаhан гэрэл зурагууд эндэ табигданхай.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, социалис Монголой, ажалша бэрхэ арадайнь асари ехэ амжалтые, экономико болон соёлой хүгжэлтые, аха дүү, совет монгол арадуудай хоорондохи хани нүхэсэлэй, харилсаа холбооной улам хүгжэжэ, бэхижэжэ байhые уншагшад мэдэжэ абаха.

В. МИХАЙЛОВ, **книготоргын директорэй орлогшо.**

СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ҺОНИН

ДУУН, ХАТАР БА... ЭЛЬБЭ

Буряадай АССР-эй габьяата артист Георгий Синюшкин программаяа hайнаар хүтэлбэрилөө.

Усть-Ордын Буряадай национальна округто Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театрай концертнэ бүлэг гастроль хээ. Айлшадай программа ехэ hонин байгаа. Классигуудай хүгжэмтэ зохёолнууд, буряад композиторнуудай дуунууд, хатар, эльбэ, хонгор-доолго программадань ороно.

Һалхан Боохоной районой П. С. Балтахиновай (энэ революционерэй түрэhөөр 75 жэлэй гүйсэhэн ойе бүхы Буряад эрон тэмдэглэжэ байна гэжэ мэдэнэбди) нэрэмжэтэ колхозой малшадта, таряашадта ошожо, наадаяа харуулаа. Тараса нютагай хүн зон дуушад Алла Тимофеевагай, Долгор Хунтыхеевагай, Арсалан Шагдыровай, Дулма Митуповагай дуулахые баясан шагнажа, альгаа ехээр ташаа. П. Дунаевскиин «Духаряагай дуун», Ч. Павловай «Улаан-Үдэ», Жарковскиин «Хабсагайта хаданууд, баяртай!» гэhэн дуунууд гоёор шэнхинээ.

Композитор Гаджибековэй «Аршин Мал-Алан» гэжэ опереттэhээ хэhэг ехэ hонёор гүйсэдхэгдөө. Буряадай АССР-эй габьяата артист Тарас Карпов, Ольга Шалбуева гэгшэд энеэдэтэй хүхюунээр наадажа, олоной дура буляаба.

Бэлигтэй артист Владимир Цыренжаповай элдэб янзын эльбэтэ үзэгдэл харуулхадань, бүхы хүн зон ехээр hонирхоо.

Холын Тарасада ажаhуугшад хатар hонирхоhон байха. Баледэй хатаршад Анатолий Мягков, Розалина Зингерова гэгшэд бэлигтэй hайханаар наадажа, олониие баясуулаа.

Тараса нютагhаа ургажа гараhан дуушан Леонард Шоболов нютагаархидайнгаа үмэнэ шалгалта баряа гэхэдэ болохо. Ч. Павловай «Сэндэмэ», «Адуушанай дуун», С. Манжигеевэй «Шамхандаа», Б. Ямпиловай найруулhан «Инаглан байгаал», ород арадай «Нуур» гэhэн дуунуудые hуртэй hайханаар дуулажа, габьяата артист нютагаархидтаа hайса магтуулаа.

Тараса нютагай хүн зон hайн концерт хаража, артистнарта баяр хүргэхынгөө хажуугаар, арадай дундаhаа анхандаа ургажа гараад, уладтаа магтаалтай ябаhанаа найн бараhан дуушадай — М. Шамбуевагай, А. Бардамовай, Н. Таровай, Ц. Хобарковой болон бусадай дууладаг байhан дуунуудые репертуартаа оруулыт гэжэ тэдэндэ хандаа.

Артистнар мүнөө Боохондо айлшалжа дүүргээд, Алайрай болон Нүхэдэй районуудай ажалшадтай уулзахаяа мордобо.

П. БОРЬКИН.

КИНО БУУЛГАГДАНА

Москвагай түбэй телевидени Түнхэн тухай телевизионно кино буулгаха зорилго урдаа табиhан байгаа. Сценариин автор поэт Анатолий Преловский Түнхэнэй аймагта ерэбэ. Тиихэдэ түбэй телевидениин захилаар Эрхүүгэй телевидениин ахамад режиссер Г. Степанова, оператор В. Морозов гэгшэдhээ бүридэhэн кино буулгадаг бүлэг нишэ ерэлсээ.

Тэдэнэр гоё hайхан байгаалитай энэ нютагай үзэсхэлэнтэ газарнуудые, hүмбэр уулатай Мүнхэ-Сарьдагай ойрон тойрониие буулгахаhаа гадна, буряад арадай национальна hайндэр — hур харбаанай найр нааданда байлсажа, бүхэ барилдаан, байхарбаан, мори урилдаан гэхэ мэтэ спортивна мүрысөөнүүдые хараhан, кинодо буулгажа абаhан байха юм.

Мүн кино буулгагшад Түнхэнэй буряадуудай ажабайдал, ажал тухай харагшадта хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэй. Тиимэhээ hаяар hөөргөө бусажа, мүнөө үбhэшэдтэ намар тээшээ таряа хуряагшадта, малшадта айлшалха байна.

Л. ТАПХАЕВ.

УРАН ЗОХЁОЛОЙ ҮДЭШЭ

Сэлэнгын аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй клубта hонирхолтой үдэшэнүүд болодог заншалтай юм. Клубай ажалые Т. Дубинина хүтэлбэрилжэ, дайнай болон ажалай ветерануудтай уулзалгануудые, асуудалай ба харюугай үдэшэнүүдые үнгэргэжэ байдаг.

Һаяшаг болоhон уран зохёолой үдэшэдэ хүнүүд олоор сугларaa. Энэ үдэшэ элитэ совет уран зохёолшо Михаил Александрович Шолоховой түрэhөөр дала наhанай ойдо зорюулагдаа.

Үдэшые эмхидхэлгэдэ Загастайн дунда hургуулиин багшанар М. Ф. Родионова, С. Т. Жамбалова, мүн ахамад классай hурагшад, нютагай библиотекын хүдэлмэрилэгшэд О. С. Ларионова, Т. В. Тыжигеева гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Гадна М. А. Шолоховой зохёолнуудай выставкэ эмхидхэгдэhэн байна. Багшанар зохёолшын ажабайдалтай, зохёохы ажалтай нютагай зониие танилсуулаа, тиихэдэ hурагшад зарим зохёолнуудhaaнь хэhэгүүдые уран хурсаар уншаа.

Нютагай хүн зон уран зохёолой үдэшэ үнгэргөөшэдтэ баяр баясхалан хүргөөд, иимэ үдэшэнүүдые саг үргэлжэ хэжэ байхыень уряалаа.

Манай корр.

Хилын саанаhaa

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БЕЛГРАД

СФРЮ-гэй Президиумэй заседани

ТАСС

СФРЮ-гэй президент И. Броз Титын түрүүлэлгэ доро СФРЮ-гэй Президиумэй үргэдхэгдэhэн заседани Бриондо болобо. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй хоёрдохи шатын хүдэлмэри тухай СФРЮ-гэй делегациин тоосоое хаража үзэhэн байна. Энээндэ хабаатай оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөе Хельсинкидэ дары түргөөр дүүргэхэ эрхэ байдал байгуулагданхай гэжэ тэмдэглэгдээ.

Югославиин гадаадын политическэ ажал ябуулгын бусад гол шухала асуудалнуудые Президиумэй заседани дээрэ хаража үзэбэ.

ГАВАНА

Ф. КАСТРЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

США-гай тагнуулай түбэй управлениин hүйдхэлгэ ябуулгануудые мүрдэн шэнжэлхэ шухала гэжэ Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро Сантьяго-де-Куба хотодо журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Кубада албанай хэрэгээр ерээд байhан Ямайкын премьер-министр Майкл Мэнлитэй хамта Кубын хүтэлбэрилэгшэ эндэ ерэбэ.

Пренса Латина агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, hүүлэй жэлнүүдтэ Кубада зүрюу харшаар табигдаhан бүхы харата муухай ябуулгануудые тагнуулай түбэй захиргаан эмхидхэн шэглүүлhэн байна. Самоледуудые хүсөөр гаргажа абаашалга ба эб найрамдалда, арадуудай аюулгүй байдалда эсэргүү бусад ябуулгануудые ЦРУ үүдхэhэн байна гэжэ Ф. Кастро хэлэбэ. ЦРУ хадаа американ арадта айхабтар ехэ хохидол ушаруулдаг тагнуулай эмхи болоно гэжэ тэрэ hануулаа. ЦРУ-гай ажал ябуулгые мүрдэн шэнжэлхэ шухала гэжэ тоолонобди. Энэ талаар США бэелүүлжэ байдаг политикаяа хубилгаха ёhотой.

ЛОНДОН

АНГЛИИН ПАРЛАМЕНТДА

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй шатые июль hарын hүүл багта үнгэргэхэ шухала гэжэ Англиин политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша лорд Брокуэй Европо түбидэ аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудые шиидхэдэг Англиин парламентын лорднуудай палата дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Зүүн ба баруун оронуудай хамтын хүсэлэл оролдолгонуудай ашаар Европо түбиин оронуудай гол шухала асуудалнуудые тодорхойлон хэлэхэдэ, экономическа асуудалые гуримшуулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Советскэ Союз ба бусад социалис оронуудтай харилсаагаа саашадань hайжаруулха шухала гээд лорд Коули хэлээ.

Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгаяа хизаарлахыень правительствые уряалхадаа, сэрэгэй гаргашануудай улам бүри ургажа байhан ушар баруун оронуудай экономикодо ехэ тойбо татана гэжэ лорд Сохер мэдүүлбэ.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй шатые hаяар үнгэргэхэ шухала гээд гадаадын хэрэгүүдэй министрэй парламентдахи орлогшо Горонви-Робертс мэдүүлбэ. Ниитэ Европын зүблөөн дайн дажарые сараха хэрэгтэ шухала туhа хүргэхэ гээд этигэн найдажа байhанаа тэдэ тэмдэглээ.

Хэдэн миллион автомашинануудай газаар, олон тоото заводуудай хоолойhоо бадхаж гараhан утаагаар хорлогдоhон агаар Японой түб хото Токиогой дээрэhээ даража байhандал үзэгдэдэг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эгээл сэлмэг hарyул үглөөгүүр. (Иимэ үглөө Токиогой үндэр гэрнүүдэй сонхоhoo Фудзи хадын мүнхэ саhан оройнь лэ харагдадаг. Теэд иимэ үглөөнүүд тон хомор болошонхой юм).

Киодо-ТАСС-ай фото.

БЕЙРУТ

Шэнэ хорото ябуулганууд

ТАСС

Ливанда эсэргүү зэбсэгтэ ябуулгануудаа Израилиин дээрмэшэ сэрэгшэд үргэлжэлүүлhээр. Июлиин 11-дэ Израилиин сэрэгшэд Ярун, Сальхани Кузах гэжэ hуурин тосхонуудые ехэ буугаар буудаhан байна. Энээнhээ уламжалан, гарза хохидол ушаруулагдаа.

Энэ үдэр Израилиин сэрэгэй самоледууд Урда Ливанай агаарай дайда руу хэдэн удаа нэбтэрэн ороhон, мүн Тир, Сайда хотонууд дээгүүр hүйдхэлтэ ниидэлгэнүүдые хэhэн байха юм.

Һүүлэй хоёр үдэрэй туршада Ливанай-Израилиин хилэ шадархи район худар Израилиин сэрэгүүд татагдажа байна гээд Бейрудэй хэблэл мэдээсэнэ.

ЛИССАБОН

Революционно соведэй шиидхэбэри

ТАСС

Социалис партиин хүтэлбэриин түлөөлэгшэдөө — министрнүүд ба гүрэнэй секретарьнарые Саг зуурын правительствahaa дуудаhанай hүүлээр тохёолдоhон байдалые Португалиин Революционно Совет зүбшэн хэлсэхэдээ, эдэниие «тушаалhaa буугаа» гэжэ тоолохо шиидхэбэри абаба. Социалис партиин түлөөлэгшэдэй эзэлжэ байhан тушаалнуудта ондоо хүниие саг дары табихые Революционно Совет премьер-министр Васку Гонсалвишта даалгаа.

Орон доторхи политическэ байдалые шахардуу болгохын тула социалис партиин хүтэлбэрилэгшэд харата ябуулга абаа гээд нютагай адаглагшад тоолоно. Ушарынь юуб гэхэдэ, хэрбээ орон дотор гурим журамай тогтоогдоогүй hаань, манай парти оронoo «доройтон унагааха» юм гэжэ социалис партиин генеральна Мариу Соареш hаяхан «Республика» газетэдэ толилуулhан статья соогоо заналта хэhэн байна.

НИКОЗИ

АЮУЛТАЙ ТҮСЭБҮҮД

ТАСС

Америкын «Форин афферс» журналда статья толилогдожо, Кипртэ байдаг Англиин сэрэгэй баазануудые Холбоото Штадуудта ба НАТО-да дамжуулан үгэхэ тухай дурадхал оруулагдаhан байгаа. Энэ дурадхалынь Кипрэй олониитэ эрид буруушаагаа. Кипрые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэхэ түсэбүүдhээ, энэ аралые НАТО-гой эзэрхэг түримхэй талмай болгохо hэдэлгэhээ США арсаадүй байhaар гэжэ «Харавги» газетэ бэшэнэ.

ВАРШАВА

ҮРГЭН ЕХЭ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

ТАСС

1976—1980 онуудай табан жэлэй түсэбэй Директивэнүүдэй проектые зохёоходоо, ПОРП-ын VI съездын хараалтан шэглэлдэ үндэhэлhэн байнабди гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек Польшын хэблэлэй түлөөлэгшэдэй урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Польшын социально-экономическа хурдан түргэн дабшалта туйлагдажа, хүн зоной ажабайдал hайжарха, социалис общество хүгжэхэ байна. Хүн зоной олзо доход улам ургаха, гэр байран барилга үргэдхэ, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, промышленна эд бараагаар хангалга hайжарха юм.

Советскэ Союз ба социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай Польшын харилсаа холбоон шэнэ, дээдэ шатадаа хүрэжэ байна гээд Польшын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь сашадаа хэлэбэ. Экономикодо шухала удха шанартай хэдэ хэдэн барилгануудые, эдэнэй дунда ПНР-тэ азотно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ арга, олгоhон газай мантан томо хоолой сорго, целлюлозо-саарhанай бомбинат бусад социалис гүрэнүүдтэй хамта барихые Польшо хүсэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Огторгой өөдэ дабшаса» — ашаглалгада үгтэхэ барилга дээрэhээ В. Крыловой репортаж. «Мүрысөөнэй ябаса тухай» — суглуулбари. «Илагшад бултадаа танилнууд» — хони хайшалагшадай республиканска конкурс дээрэhээ В. Бадмаевай репортаж. «Ракетэ ниидэхээр бэлэн» — Байконур космодром дээрэhээ репортаж.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Барилга дээрэ геодези хэзээ хэрэглэгдэдэг болохо гээшэб?» — С. Гавриловай статья. «Ажалша коллективүүдэй эрмэлзэл» — И. Тарасенкын корреспонденци. «Машина зорилго хараална» — Н. Ефимовэй статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Түсэб ба ажал хэрэг» — А. Филипповэй статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Харгын дүрим сахиха тухай тусхай хуудаhан.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 16.55 — «Союз—Аполлон» — космическа онгосонуудай хамтын ниидэлгэдэ зорюулагдаhан программа.

Улаан-Үдэ. 20.45 — Һүүлэй hонин. 20.55 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар).

«Орбита». 21.25 — «Человек с планеты Земля» — кинофильм. 23.00 — Һүүлэй hонин. 23.15 — Фехтованяар дэлхэйн чемпионат (үнгэтэ). 23.30 — «Ржаной хлеб». Телевизионно очерк. Уран зохёолшо Ю. Черниченко дамжуулга хүтэлхэ. 24.00 — «Дэлхэйн арадай уран бэлиг» (үнгэтэ). 00.30 — «РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадууд үгэ хэлэхэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 20.20 — Телевизионно hонин.

«Орбита». 20.45 — Концерт.

УНШАГТЫ hонирхохол байхат

РЯБИНА САКУРАТАЙ ХАНИЛБА

САЛД УРГУУЛАГША В... Буряагай тариhан модод... рэл хотыноо hөөг бурга... тарималнуудые шэнжэлжэ... hан Львовой ботанигуудые... нирхуулба. Юрын рябин... Японо ургадаг нийскэ сакура... тай ниилуулэн тариhан бай... Тиин энэ хоёрой хоорондо... урган үндыhэн модондо... шье гэжэ нэрэ үгэхэеэ эд... ойлгожо ядаhан байха юм.

Энэ модон нарзнай... өөдэ тэгүүлэн, түргөөр урга... Хүн зон тэрэниие hонирхо... харадаг. Энэ хотодо ажа... hан хүн бүхэндэ 20 гаран... бэлжэн метр таримал хүрт...

Таримал мододые hаяхан... ридхэн тоолоходоо, 774 эл... түрэлэй модон Львов хо... до ургана гэжэ элирүүл... Эдэнэй дунда хоморой шу... модон hөөгүүд олон. Рябина-... кура хадаа эдэнэй нэгэнии... болоно.

ТАХЯАНУУДЫЕ ҮНЭГЭН ХАРУУҺАЛНА

ТАХЯАНУУДТАЙ үнэгэн... нилха юм гэжэ үсөөхэн хү... этигэхэ байна. Гэбэшье иим... ушар дайралдана. Винни... областиин Брацлав hуурин... ажаhуудаг айлай хашаа р... ороходоо, энээниие харахал...

Жэлhээ үлүүтэй сагай ур... тээ бороо хурын ехээр оро... ной hүүлээр тэрэ ой соогу... ябажа ябатараа, ахир тулюу... хан үнэгэнэй гулгэ олоо h... Тэрэниие гэртээ асархад... энэ гүлгэхэн ээдтээ түргэ... дадажа, хашаа соохи үх... мал болон тахяануудтай... нүхэсэhэн байгаа.

Дальбараатай тахяанууд... тэжээмэл үнэгэн элдэб мяха... шубуудhaa сахин хамгаалх... hаа гадна, ээнэйнгээ ой р... ошоходо дахаад ябахыень то... хоной хүн зон hонирхон хар... даг юм. Ээнэйнгээ агнуури... гараад, нугаhа буудалхада, шар... хатаhан нугаhанай ожор... хулhан соо хэбтэхэдэнь, олох... асардаг, шадаганай мүр а... дуугүйгөөр олодог байна. Эн... үнэгэн хүн зондо ехээр дадаа... Зэрлиг ангай аяг зан ог... гарганагүй.

БААБГАЙНУУДАЙ КОНЦЕРТ

Таджигай геологууд Кур... минска дабаанай хүтэл шэлэ... нүүдээр ябатараа, гайхалтай... hонин үзэгдэл хараhан байна... Хангил үндэр хабсагайнууды... оройhоо нэгэ жэгдэхэнээр з... дэлhэн гайхалтай hөөнин аяла... хүгжэм холуур соносхо... Тиин дабаанай оройдо гараха... даа, геологууд мантан томо... баабгай харажархиба. Хара... маягта. буудалда сохюу... хөө нүүрhэтэй, хүхарhан моды... ной хажууда хойто хоёр хү... дээрээ зогсоhон энэ баабга... дальбархайень бии хүсөөр... татаад лэ табина. Тиигээд... удаан саг соо шагнаархан зо... сохо юм. Үнэхөөрөөшье, энэ... модон мантан томо камерто... шэнги хүнхинэмэ абяа гарга...

Иимэ абяа гаргаха ушараа... гү, али модоной юрэ бусы... аялга хүгжэмэй баабгайе hо... нирхуулhыень хэлэхэ гээшэ хү... шэр бэрхэтэй. Тээ хажуудань... олон баабгайнуудай таару...

ДАЛАЙН АРСАЛАН БА ХҮНҮҮД

(ТАСС).

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-..., зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды и агитации — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школы — 2-60-21, писем и селькоров — 2-67-81, информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.

«БУРЯАД ҮНЭН» 1975 оной июлиин 15. ☐ 4-дэхи хуудаhан ☐ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров Бур АССР Н-02456. Заказ № 0044